

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

**Politické usmernenia Rady Európy
pre integrované národné stratégie
na ochranu detí pred násilím**

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Úvod

V roku 2005 Varšavský summit hláv štátov a vlád požiadal Radu Európy, aby:

- účinne podporovala práva detí a v plnej miere plnila záväzky Dohovoru OSN o právach dieťaťa,
- presadzovala práva detí vo všetkých politikách Rady Európy a koordinovala všetky aktivity Rady Európy týkajúce sa detí, a
- odstránila všetky formy násilia páchaného na deťoch, predovšetkým prostredníctvom spustenia trojročného akčného plánu a konkrétnych opatrení proti sexuálnemu vykorisťovaniu detí.

Spustenie programu „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“ v roku 2006 bolo reakciou na tento mandát, ktorý bol bližšie definovaný v Stratégii programu na obdobie 2009 až 2011 prijatej v Štokholme. Hlavným cieľom programu bolo pomôcť subjektom, ktoré prijímajú rozhodnutia a zainteresovaným stranám vytvoriť a zaviesť komplexné národné stratégie a politiky na presadzovanie práv detí a odstránenie všetkých foriem násilia páchaného na deťoch vo svetle Dohovoru OSN o právach dieťaťa a v súlade s odporúčaniami Výboru OSN pre práva dieťaťa a Štúdiou generálneho tajomníka OSN o násilí páchanom na deťoch.

Aby mohla sformulovať odporúčania na európskej úrovni, Rada Európy začala skúmať spôsob, akým národné politiky, právne predpisy a postupy riešia problematiku násilia v jej členských štátoch. Vypracovaná metodológia zahŕňala hĺbkovú analýzu rozsahu a povahy násilia páchaného na deťoch, právny a inštitucionálny rámec zavedený na boj proti tomuto javu, najnovšie trendy v tvorbe politik, národné a miestne stratégie prevencie a ich zavádzanie. Prvých hodnotení národných politik sa dobrovoľne zúčastnili štyri krajiny: Taliansko, Nórsko, Portugalsko a Rumunsko.

Výsledkom širokých a opakovaných konzultácií v každej z pilotných krajín bolo vypracovanie štyroch národných správ obsahujúcich návrhy modelovej stratégie boja proti násiliu a navrhujúcich príklady dobrej praxe na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, ktoré by mala stratégia obsahovať. Na základe záverov správ a odporúčaní uvedených v Štúdii OSN o násilí páchanom na deťoch, a tiež pri zohľadnení práce Rady Európy v oblasti práv dieťaťa vo všeobecnejšom rovine, Politické usmernenia Rady Európy pre národné integrované stratégie na ochranu detí pred násilím navrhujú multidisciplinárny a systematický národný rámec na prevenciu a odozvu na všetky násilné činy spáchané na deťoch. Očakáva sa tiež, že usmernenia budú stimulovať tak potrebnú kultúrnu zmenu vo vnímaní detí ako nositeľov zmeny a detstva v spoločnosti ako celku.

Napriek tomu, že usmernenia sú v prvom rade určené pre subjekty prijímajúce rozhodnutia na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, sú určené tiež pre všetkých odborníkov pracujúcich v prospech detí a s deťmi, a tiež pre rodiny, občiansku spoločnosť, komunity, médiá a samotné deti.

Usmernenia vypracovala redakčná skupina pod predsedníctvom pani Marty Santos Pais, zložená zo zástupcov štyroch pilotných krajín, miestnych a medzinárodných expertov, zástupcov UNICEF, OHCHR, Európskej komisie, ombudsmanov pre práva detí a mimovládnych organizácií. Počas procesu vypracovania boli usmernenia predstavené mnohým partnerom, po prvýkrát

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

pri príležitosti konferencie na vysokej úrovni v Štokholme vo Švédsku (8.-10. septembra 2008) a neskôr v rámci platformy Rady Európy pre práva detí v Štrasburgu (1.-2. júna 2009), čím sa zabezpečil široký konzultačný proces s kľúčovými zainteresovanými stranami vrátane príslušných riadiacich výborov a orgánov Rady Európy.

V novembri 2009 prijal Výbor ministrov Rady Európy (zastupujúci jej 47 členských štátov) odporúčanie obsahujúce usmernenia. Želaním Rady Európy je, aby tento text a proces vedúci k jeho prijatiu inšpirovali vytvorenie národných stratégií tak v Európe ako aj mimo európskeho regiónu.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Odporúčanie CM/Rec(2009)10

Výbor ministrov v súlade s podmienkami článku 15.b Stanov Rady Európy,

pripomínajúc tretí summit hláv štátov a vlád (Varšava, 16.-17. mája 2005) a tam prijatý záväzok prijať konkrétne opatrenia na odstránenie všetkých foriem násillia páchaného na deťoch,

pripomínajúc stratégiu „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“ na obdobie 2009-2011, ktorá poverila Radu Európy úlohou regionálneho iniciátora a koordinátora národných a regionálnych iniciatív na boj proti násilliu páchanému na deťoch a úlohou európskeho fóra pre nadviazanie na odporúčania zahrnuté v Štúdiu generálneho tajomníka OSN o násillí páchanom na deťoch,

pripomínajúc celoeurópsku kampaň na zvyšovanie povedomia zameranú na boj proti telesnému trestaniu detí, „Zdvihni ruku proti bitke,“ ktorú Rada Európy spustila 15. júna 2008 v chorvátskom Záhrebe,

berúc do úvahy, že kvalita života a najlepšie záujmy detí sú základnými hodnotami, ktoré zdieľajú všetky členské štáty a ktoré sa musia presadzovať bez akejkoľvek diskriminácie,

uznávajúc, že násillie páchané na deťoch predstavuje porušovanie práv dieťaťa, ohrozuje vývoj detí a ovplyvňuje požívanie ich ďalších základných práv,

konštatujúc, že násillie páchané na deťoch existuje v každom štáte a prekračuje hranice pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, vierovyznania, politického či iného názoru, národnostného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine, vlastníctva, narodenia, sexuálnej orientácie, zdravotného stavu, telesného postihnutia alebo iného postavenia,

berúc do úvahy, že krehkosť a zraniteľnosť detí a závislosť ich rastu a vývoja od dospelých si vyžadujú väčšie investície do predchádzania násilliu a ochrany detí zo strany rodín, spoločnosti a štátu,

so zreteľom na Európsky dohovor o ľudských právach (ETS č. 5), ktorý každému v rámci súdnej právomoci členských štátov, vrátane detí, zabezpečuje právo na ochranu pred mučením a neludským alebo ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, právo na slobodu a bezpečnosť a právo na spravodlivý proces,

so zreteľom na revidovanú Európsku sociálnu chartu (ETS č. 163), predovšetkým na jej ustanovenia týkajúce sa práva detí na ochranu pred nedbalým zaobchádzaním, násillím a vykorisťovaním,

majúc na pamäti Európsky dohovor o výkone práv detí (ETS č. 160), Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (CETS č. 197), Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním (CETS č. 201) a ďalšie príslušné právne nástroje Rady Európy,

so zreteľom na nasledujúce odporúčania Výboru ministrov adresované členským štátom: odporúčanie CM/Rec(2009)5 o opatreniach na ochranu detí pred škodlivým obsahom a správaním a na podporu ich aktívnej účasti v novom informačnom a komunikačnom prostredí, odporúčanie CM/Rec(2008)11 o európskych pravidlách pre mladistvých páchatel'ov podliehajúcich postihom alebo opatreniam, odporúčanie Rec(2006)19 o politike na podporu pozitívneho rodičovstva, odporúčanie Rec(2006)12 o posilnení postavenia detí v novom informačnom a komunikačnom prostredí, odporúčanie Rec(2006)5 o Akčnom pláne Rady Európy

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

na podporu práv a plnej účasti ľudí so zdravotným v spoločnosti: zlepšenie kvality života pre ľudí so zdravotným postihnutím v Európe 2006-2015, odporúčanie Rec(2005)5 týkajúce sa detí v zariadeniach náhradnej starostlivosti, odporúčanie Rec(2002)5 o ochrane žien pred násilím a odporúčanie Rec(2001)16 o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním,

so zreteľom na nasledujúce odporúčania Parlamentného zhromaždenia Rady Európy: Odporúčanie 1854 (2009) o „Prístupe k právam pre ľudí so zdravotným postihnutím a ich úplnej a aktívnej účasti v spoločnosti“, odporúčanie 1828 (2008) o „Miznutí novorodencov na účely nezákonnej adopcie v Európe“, odporúčanie 1815 (2007) „Prostitúcia – aký postoj zaujať?“, odporúčanie 1778 (2007) „Detské obeť: likvidácia všetkých foriem násilia, vykorisťovania a zneužívania“ a odporúčanie 1666 (2004) o „Celoeurópskom zákaze telesného trestania detí“,

majúc na pamäti tiež Dohovor OSN o právach dieťaťa, najmä jeho článok 19, ktorý ustanovuje jasnú povinnosť štátov vždy a všade chrániť deti pred všetkými formami násilia,

s náležitým zohľadnením ďalších príslušných medzinárodných nástrojov a záväzkov v tejto oblasti vrátane Deklarácie z Ria de Janeiro a Akčného plánu na predchádzanie a zastavenie sexuálneho vykorisťovania detí a adolescentov (2008),

pripomínajúc odporúčania Štúdie generálneho tajomníka OSN o násilí páchanom na deťoch, a to najmä vytvorenie mnohorozmerného a systematického rámca pre účely odozvy na násilie páchané na deťoch, ktorý bude integrovaný do národného plánovacieho procesu prostredníctvom národnej stratégie, politiky alebo plánu a určenie koordinačného strediska, najlepšie na úrovni ministerstva, ktoré bude vykonávať dohľad nad zavádzaním opatrení na predchádzanie a odozvu na násilie,

vzhľadom na záväzok podporovať integrované národné stratégie zamerané na zaistenie práv dieťaťa a chrániace deti pred všetkými formami násilia, vyplývajúce z Dohovoru OSN o právach dieťaťa, zo štandardov Rady Európy a vytvorené s účasťou detí, odporúča, aby vlády členských štátov, rešpektujúc svoje medzinárodné záväzky a s náležitým zreteľom na svoje konkrétne národné, regionálne a miestne štruktúry a príslušné zodpovednosti:

- a. podľa potreby integrovali do svojich právnych predpisov, politiky a praxe zásady a podľa potreby zaviedli opatrenia ustanovené v politických usmerneniach Rady Európy pre integrované národné stratégie na ochranu detí pred násilím uvedené v dodatku 1 k tomuto odporúčaniam,*
- b. podporovali zavádzanie a uplatňovanie uvedených usmernení v oblastiach, ktoré nespádajú pod priamu zodpovednosť alebo právomoc verejných orgánov, avšak v ktorých napriek tomu majú určitú právomoc alebo v ktorých môžu zohrávať určitú úlohu,*
- c. zabezpečili čo najrozsiahlejšie rozširovanie tohto odporúčania prostredníctvom kampaní na zvyšovanie informovanosti a spolupráce s občianskou spoločnosťou, nezávislými organizáciami na ochranu práv detí, médiami, súkromným sektorom, deťmi a rodinami,*
- d. prostredníctvom svojich koordinačných stredísk pre práva dieťaťa a odstránenie násilia páchaného na deťoch spolupracovali s Radou Európy na vypracovaní, zavádzaní a monitorovaní národných stratégií,*
- e. spolupracovali a poskytovali podporu osobitnému predstaviteľovi generálneho tajomníka OSN pre problematiku násilia páchaného na deťoch.*

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Dodatky k odporúčaniu Výboru ministrov CM/Rec(2009)10

Obsah¹

Dodatok I -	Politické usmernenia Rady Európy pre integrované národné stratégie na ochranu detí pred násilím.....	8
1. Zhrnutie.....		8
2. Ciele, rozsah pôsobnosti, definície a zásady.....		9
2.1. Ciele		
2.2. Rozsah pôsobnosti a definície		
2.3. Zásady		
3. Integrovaná národná, regionálna a miestna aktivita.....		12
3.1. Integrované národné stratégie na ochranu detí pred násilím		
3.2. Regionálna a miestna aktivita		
4. Budovanie kultúry rešpektovania práv dieťaťa.....		14
4.1. Vzdelávanie a zvyšovanie povedomia		
4.2. Odborná príprava		
4.3. Médiá a informačná spoločnosť		
5. Rámce.....		17
5.1. Právny rámec		
5.2. Politický rámec		
5.3. Inštitucionálny rámec		
6. Služby a mechanizmy priaznivo naklonené deťom.....		23
6.1. Všeobecné zásady		
6.2. Štandardy starostlivosti o deti		
6.3. Nezávislé monitorovanie		
6.4. Oznamovanie násillia		
6.5. Mechanizmy procesu postúpenia		
6.6. Regenerácia, rehabilitácia a sociálna reintegrácia		
6.7. Súdnictvo		
7. Výskum a údaje.....		28
8. Medzinárodná spolupráca.....		29
Dodatok II – Slovník pojmov.....		31

¹ Všetky citované texty Výboru ministrov a Parlamentného zhromaždenia pochádzajú od Rady Európy.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Dodatok III – Medzinárodné texty zamerané na zaistenie práv dieťaťa a ochranu detí pred násilím.....	35
Dodatok IV – Iné aktivity a publikácie.....	42

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Dodatok 1 k odporúčaniam CM/Rec(2009)10

Politické usmernenia Rady Európy pre integrované národné stratégie na ochranu detí pred násilím

1. Zhrnutie

V súlade s odporúčaniami Výboru OSN pre práva dieťaťa a Štúdie generálneho tajomníka OSN o násilí páchanom na deťoch tieto usmernenia presadzujú vytvorenie a zavedenie holistického národného rámca na zaistenie práv dieťaťa a na odstránenie násillia páchaného na deťoch.

Usmernenia sa odvolávajú na definície „dieťa“ a „násillia“ uvedené v článkoch 1, resp. 19 Dohovoru OSN o právach dieťaťa (ďalej len UNCRC).

Usmernenia sú založené na ôsmich všeobecných zásadách (ochrana pred násillím, právo na život a maximálnu možnosť prežitia a rozvoja, nediskriminácia, rodová rovnosť, účasť detí, povinnosti štátu, povinnosti a účasť ďalších zainteresovaných strán, najlepšie záujmy dieťaťa) a štyroch operatívnych zásadách (viacrozmerný charakter násillia, integrovaný prístup, medzisektorová spolupráca, multilaterálny prístup). Tieto zásady boli zohľadnené v celých usmerneniach vrátane častí venovaných integrovanej národnej, regionálnej a miestnej aktivite; opatreniam v oblasti vzdelávania a zvyšovania informovanosti; právnomu, politickému a inštitucionálnemu rámcu; výskumu a zberu údajov.

Usmernenia podporujú presadzovanie kultúry rešpektovania práv dieťaťa na základe dôkladnej znalosti práv dieťaťa a pochopenia zraniteľnosti a schopností detí. Hlavná cieľová skupina zahŕňa všetkých príslušných profesionálov, ktorí sú v kontakte s deťmi.

Kľúčové odporúčania usmernení vyzývajú k vypracovaniu integrovanej národnej stratégie na ochranu detí pred násillím. Táto stratégia je chápaná ako mnohorozmerný a systematický rámec, ktorý je plne integrovaný do národnej politiky na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, s konkrétnym časovým rámcem, s realistickými cieľmi a ktorý je koordinovaný a monitorovaný jednou agentúrou (tam, kde je to možné a v súlade s vnútroštátnymi nariadeniami), podporovaný náležitými ľudskými a finančnými zdrojmi a založený na aktuálnych vedeckých poznatkoch.

Usmernenia vyzývajú k zriaďovaniu služieb a mechanizmov, ktoré sú priaznivo naklonené deťom. To znamená, že takéto služby a mechanizmy chránia práva dieťaťa a hája najlepšie záujmy detí. Jedno dôležité odporúčanie požaduje, aby všetci príslušní profesionáli povinne oznamovali prípady násillia na deťoch.

Usmernenia odporúčajú posilnenie medzinárodnej spolupráce zameranej na predchádzanie násilliu na deťoch v rámci celej Európy.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

2. Ciele, rozsah pôsobnosti, definície a zásady

2.1. Ciele

Ciele usmernení sú:

- a. ochrana práv detí, predovšetkým tých, ktoré sú obeťami násillia,
- b. predchádzanie a boj proti všetkým formám násillia páchaného na deťoch,
- c. presadzovanie prijatia, zavedenia a monitorovania integrovaných národných stratégií na ochranu detí pred násillím,
- d. posilnenie medzinárodnej spolupráce v oblasti zaistenia práv dieťaťa a ochrany detí pred násillím.

2.2. Rozsah a definície²

1. „Dieťa“ znamená akúkoľvek osobu vo veku menej ako 18 rokov vrátane detských obetí, svedkov a páchatelov násillia.
2. V súlade s článkom 19 UNCRC „násillie“ podľa definície zahŕňa všetky formy fyzického alebo psychického násillia, narušenia fyzickej integrity a zneužívania, opustenia a nedostatočnej starostlivosti, zlého zaobchádzania alebo využívania vrátane sexuálneho zneužívania.³ Táto definícia zahŕňa vystavenie detí násilliu doma a kdekoľvek inde. Má sa za to, že k násilliu nedochádza iba medzi dospelými a deťmi, ale tiež medzi deťmi.

2.3. Zásady

Všeobecné zásady

Ochrana pred násillím

Všetky deti majú právo na ochranu pred všetkými formami fyzického alebo psychického násillia, narušenia fyzickej integrity alebo zneužívania, opustenia a nedostatočnej starostlivosti, zlého zaobchádzania alebo využívania vrátane sexuálneho zneužívania v čase, keď sú v starostlivosti rodiča (-ov), zákonného opatrovníka (-ov) alebo akejkoľvek inej osoby, ktorá má dieťa v starostlivosti.⁴

Právo na maximálnu možnosť prežitia a rozvoja

Každé dieťa má prirodzené právo na život a prežitie a rozvoj v maximálnej možnej miere.⁵

Nediskriminácia

Všetky deti bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pokožky, jazyk, vierovyznanie, politický či iný názor, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, vlastníctvo, narodenie, sexuálnu orientáciu, zdravotný stav, zdravotné postihnutie alebo iné postavenie by

² Pozri tiež Dodatok 2 – Slovník pojmov.

³ Pozri tiež Opčný protokol k Dohovoru OSN o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii a Opčný protokol k Dohovoru OSN o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch.

⁴ Článok 19, UNCRC.

⁵ Op. cit., článok 6.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

mali byť chránené pred všetkými formami násilia a mala by sa im poskytovať starostlivosť a pomoc, ktorá im v maximálnej možnej miere zabezpečí prežitie a rozvoj.

Rodová rovnosť

Rodové aspekty násilia by sa mali riešiť ako súčasť integrovaného prístupu k násiliu a mali by sa náležite zohľadniť odlišné riziká, ktorým vzhľadom na násilie čelia dievčatá a chlapci a odlišné dôsledky násilia pre chlapcov a pre dievčatá.

Účasť detí

1. Deti majú právo slobodne sa vyjadriť ku všetkým záležitostiam, ktoré ovplyvňujú ich život a ich názorom by sa mala venovať patričná pozornosť zodpovedajúca ich veku a vyspelosti.⁶ Účasť dieťaťa znamená predovšetkým:
 - a. podporovanie vyjadrovania názorov detí a rešpektovanie a zohľadňovanie názorov dieťaťa vo všetkých situáciách, ktoré sa ho dotýkajú,
 - b. poskytnúť dieťaťu príležitosť, aby bolo vypočuté v akomkoľvek súdnom, správnom alebo mimosúdnom konaní.
2. V súlade s ich vyvíjajúcou sa spôsobilosťou a na základe ich informovaného súhlasu by mali byť deti zmysluplne zapájané do plánovania, zavádzania a hodnotenia politik a programov na predchádzanie násiliu. Štát a ďalšie vhodné zainteresované strany by mali pozorne počúvať názory detí vzhľadom na prínos, ktorý môže pohľad dieťaťa mať pre kvalitu skúmaných riešení.

Povinnosti štátu

1. Štát má prvoradú zodpovednosť za dodržiavanie práv dieťaťa a ochranu všetkých detí v rámci svojej súdnej právomoci pred všetkými, akokoľvek miernymi, formami násilia, a to vždy a v každom prostredí.⁷ Štáty by mali investovať do politik a programov založených na dôkazoch, ktoré sa riadia najlepšimi záujmami dieťaťa, riešiť faktory, ktoré vedú k násiliu a účinne reagovať v prípade výskytu násilia.
2. Uznávajúc ústrednú úlohu, ktorú zohrávajú rodiny pri vývoji a v kvalite života detí a pri ochrane ich práv vrátane práva na ochranu pred všetkými formami násilia, štát by mal podporovať rodiny pri ich úlohe vychovávať deti, a to prostredníctvom:
 - a. zabezpečenia siete prístupných, flexibilných a kvalitných služieb starostlivosti o deti,⁸
 - b. uľahčenia pozitívneho zosúladenia rodinného a pracovného života,
 - c. prípravy programov na zlepšenie rodičovských zručností a na pestovanie zdravého a pozitívneho rodinného prostredia,⁹
 - d. zapracovania perspektívy práv dieťaťa na všetkých úrovniach rozpočtového procesu.

⁶ Op. cit., článok 12.

⁷ Tamže, článok 19.

⁸ Pozri odporúčanie Výboru ministrov Rec(2002)8 o dennej starostlivosti o deti.

⁹ Pozri odporúčanie Výboru ministrov Rec(2006)19 o politike na podporu pozitívneho rodičovstva.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Povinnosti a účasť ďalších zainteresovaných strán

Zodpovednosť za predchádzanie násiliu na deťoch sa rozširuje tiež na všetky služby, inštitúcie a profesionálov pracujúcich pre deti a s deťmi, rodičov a širšiu rodinu, médiá, súkromný sektor, náboženské spoločenstvá a občiansku spoločnosť.

Najlepšie záujmy dieťaťa

Pri všetkých opatreniach, ktoré sa dotýkajú detí, vrátane tých, ktoré sú určené na ich ochranu pred všetkými formami násilia, by sa mali v prvom rade zohľadňovať najlepšie záujmy dieťaťa.

Operatívne zásady

1. Násilie páchané na deťoch má viac rozmerov. Tento prístup predpokladá, že na to, aby sa násilie objavilo, opakovalo alebo zastavilo je potrebné, aby vstúpila do hry kombinácia viacerých faktorov. Vyžaduje holistické posúdenie okolností násilnej udalosti na základe ich vzájomnej závislosti, a nie posúdenie jediného vzťahu príčiny a dôsledku.
2. Predchádzanie násiliu vyžaduje medzisektorovú spoluprácu a koordináciu. To zahŕňa predovšetkým koordináciu medzi orgánmi ústrednej štátnej správy, medzi provinciami a regiónmi a medzi vládou a občianskou spoločnosťou.
3. Násilie páchané na deťoch si vyžaduje integrovaný (systémový, holistický) prístup. Tento prístup umožňuje posudzovať faktory z rôznych kategórií (kultúrne, psychologické, pedagogické, behaviorálne, fyzické, politické, socio-ekonomické, atď.) na základe spoločnej platformy. Znamená to, že všetky programy a opatrenia zamerané na prevenciu a ochranu detí pred násilím v širokom kontexte presadzovania práv dieťaťa by mali fungovať v rámci širokej škály disciplín a odvetví. V rovnakom duchu sú časti obsahujúce usmernenia vzájomne prepojené a mali by sa chápať vo vzájomných súvislostiach.
4. Multilaterálny prístup je nevyhnutný pre odstránenie násilia na deťoch, keďže ide o zodpovednosť, ktorá presahuje orgány a služby riadené štátom a zahŕňa všetkých členov spoločnosti, ako sú štátne inštitúcie, miestne orgány, mimovládne organizácie, profesionáli, médiá, rodiny a deti. Prioritou pri plánovaní, zavádzaní a hodnotení programov a aktivít na ochranu detí pred násilím by malo byť:
 - a. budovanie partnerstiev medzi rodinami a štátom založených na dôvere a rešpektovaní odlišných kultúr a tradícií,
 - b. zapájanie sa do skutočného dialógu s deťmi a postupné budovanie kultúry rešpektovania názorov detí vrátane prostredníctvom informovania detí o výsledku procesov a objasnenia, ako boli zohľadnené ich názory.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

3. Integrovaná národná, regionálna a miestna aktivita

3.1. Integrované národné stratégie na ochranu detí pred násilím

1. Multidisciplinárny a systematický rámec (ďalej len „stratégia“) integrovaný do národného plánovacieho procesu, zakotvený v UNCRC a spájajúci všetky zainteresované strany, predstavuje najúčinnjšiu reakciu na násilie páchané na deťoch, ktoré je udržateľná v priebehu času. Hlavným prvkom stratégie by mal byť súbor účinných a komplexných primárnych, sekundárnych a terciárnych preventívnych opatrení¹⁰, ktorých ústredným bodom je dieťa a ktoré sú zamerané na rodiny, sú multidisciplinárne a orientované na naplnenie potrieb detí a rodín. Stratégia by mala obsahovať realistické a časovo vymedzené ciele, byť podporovaná náležitými ľudskými a finančnými zdrojmi, založená na aktuálnych vedeckých poznatkoch (vzhladom na to, čo funguje) a byť systematicky hodnotená.
2. Stratégia by sa mala opierať o medzisektorovú spoluprácu a koordináciu so zahrnutím zdravotníckeho, vzdelávacieho a sociálneho sektora, subjektov zodpovedných za plánovanie a rozpočtové prostriedky, orgány činné v trestnom konaní a súdnictvo. Na národnej úrovni by mala kľúčovú koordinačnú a monitorovaciu úlohu prevziať (tam, kde je to možné a v súlade s vnútroštátnymi nariadeniami) agentúra s primárnou zodpovednosťou za ochranu detí pred násilím. Schopnosť tohto subjektu zapojiť viacero sektorov do širokej aktivity je kľúčová pre dlhodobý úspech stratégie.
3. Do navrhovania, zavádzania a hodnotenia stratégie by mali byť zapojené všetky subjekty pôsobiace v oblasti presadzovania a ochrany práv dieťaťa, ako sú národné, regionálne a miestne orgány, rodiny, nezávislé inštitúcie na ochranu ľudských práv, profesionáli pracujúci pre deti a s deťmi, výskumní pracovníci, občianska spoločnosť a médiá. Deti by nemali byť len vypočítané, ale na základe informovaného súhlasu a v súlade s ich vyvíjajúcou sa spôsobilosťou tiež oprávnené prispieť k tejto multilaterálnej aktivite. Mali by sa sprístupniť primerané zdroje na zabezpečenie zmysluplnej účasti detí.
4. Mali by sa vypracovať metodológie na posudzovanie napredovania a hodnotenie opatrení predpokladaných v stratégii na všetkých úrovniach vrátane medzisektorovej úrovne. Hodnotenia by sa mali vykonávať pravidelne s cieľom identifikovať politiky a opatrenia, ktoré sú vhodné a účinné pri predchádzaní a riešení násillia.
5. Informácie o zavádzaní stratégie by sa mali intenzívne rozširovať. Mala by sa zvýšiť viditeľnosť opatrení prijatých na prevenciu a riešenie násillia, medziiným prostredníctvom ich prediskutovania na vybraných fórach na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

¹⁰ Preventívna práca zameraná na spoločnosť ako celok je známa ako primárna prevencia. Predchádza násilliu tak, že rieši široké otázky, ako sú zdravie či vzdelávanie a znižuje rizikové faktory, ako sú nezamestnanosť a sociálne vylúčenie. Cieľom sekundárnej prevencie sú deti, v prípade ktorých existuje vysoké riziko, že budú vystavené násilliu alebo sa dopustia násillia na iných. Medzi príklady sekundárnej prevencie patria opatrenia zamerané na deti narkomanov alebo alkoholikov, atď. Terciárna prevencia sa usiluje o prevenciu, zvrátenie alebo obmedzenie následkov násillia, ku ktorému už došlo. Zameriava sa na rehabilitáciu a reintegráciu obetí a páchateľov.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

3.2. Regionálna a miestna aktivita

1. Miestna aktivita zameraná na prevenciu násilia je obzvlášť dôležitá vzhľadom na jej blízkosť k deťom a rodinám ako koncovým príjemcom služieb. Práve na tejto úrovni dostanú dotknuté osoby pomoc v súlade s ich potrebami a charakteristikami.
2. Zatiaľ čo národné orgány ustanovujú spoločné štandardy poskytovania služieb, sú to regióny a obce, ktoré majú povinnosť tieto štandardy dodržiavať a zabezpečovať sieť služieb a mechanizmov, ktoré sú priaznivo naklonené deťom. Medzi zodpovednosti regionálnych a miestnych orgánov patrí tiež zber údajov o násilí páchanom na deťoch; vytváranie, zavádzanie a monitorovanie preventívnych opatrení; financovanie a prideľovanie priestorov; atď.
3. Národné a regionálne orgány by mali poskytovať primeranú podporu miestnym programom na prevenciu násilia, a to v oblasti financovania, odbornej prípravy, hodnotenia a monitorovania. Spolupráca a koordinácia medzi týmito úrovňami je nevyhnutná pre neustále zlepšovanie poskytovania služieb a optimalizáciu zdrojov.
4. Mali by sa podporovať zásahy komunity zamerané na prevenciu násilia na deťoch, na ktorých sa budú podieľať všetky sektory a zainteresované strany. Takéto zásahy by sa mohli realizovať prostredníctvom otvorených platforiem, rád alebo sietí spájajúcich napríklad obecné orgány, služby sociálnej a zdravotnej starostlivosti, školy, miestne sudcovské, policajné, migrantské alebo komunitné združenia, organizácie náboženského charakteru a deti a rodiny.¹¹
5. Mala by sa posilniť spolupráca a koordinácia medzi obcami (a regiónmi) vrátane prostredníctvom výmeny skúseností a dobrej praxe.
6. Mala by sa podporovať vhodne regulovaná a monitorovaná účasť súkromného sektoru a mimovládnych organizácií.
7. Keďže v európskych štátoch je v súčasnosti bežná rozsiahla decentralizácia a privatizácia sociálnych služieb, mala by sa dôkladne posúdiť schopnosť regionálnych a miestnych orgánov prispieť k zavádzaniu stratégie.

¹¹ Pozri tiež príručku „Predchádzanie násiliu v školách: príručka pre partnerstvá na miestnej úrovni“ (Rada Európy, 2005).

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

4. Budovanie kultúry rešpektovania práv dieťaťa

Hlavným cieľom stratégie by mala byť kvalitatívna zmena vo vnímaní detí a detstva a násilia páchaného na deťoch. Tento cieľ je možné dosiahnuť iba vtedy, keď si budú všetky segmenty spoločnosti dostatočne uvedomovať práva dieťaťa a škodlivý dopad násilia páchaného na deťoch; keď sa v tomto ohľade posilnia organizačné kultúry a praktiky a vybudujú mosty medzi profesiami, aby bolo možné viac a lepšie chrániť deti; keď sa zmení postoj ľudí vrátane pomocou prostriedkov informačných a komunikačných technológií; keď sa vyriešia súvisiace ekonomické a sociálne podmienky spojené s násilím – inými slovami, je to možné iba vtedy, ak je tkanivo spoločnosti presiaknuté skutočnou kultúrou rešpektovania práv dieťaťa.

4.1. Vzdelávanie a zvyšovanie povedomia

1. Extenzívne rozširovanie informácií o právach dieťaťa je povinnosťou štátu, a to pomocou vhodných a aktívnych prostriedkov, rovnako medzi deťmi ako aj medzi dospelými.¹² Znamená to najmä:
 - a. zahrnutie práv dieťaťa do školských osnov a podporovanie prístupu založenom na právach dieťaťa na všetkých úrovniach vzdelávania,
 - b. pravidelnú a pokračujúcu odbornú prípravu v oblasti práv dieťaťa pre všetkých, ktorí pracujú s deťmi a pre deti,
 - c. zvyšovanie informovanosti prostredníctvom verejných informačných a mediálnych kampaní o právach dieťaťa vrátane práva na ochranu pred všetkými formami násilia, práva na rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a fyzickej integrity a práva byť vypočutý a byť braný vážne.
2. V rámci celej spoločnosti by sa malo propagovať jasné a jednoznačné netolerovanie všetkých, akokoľvek miernych, foriem násilia na deťoch. Verejné postoje zakorenené v sociálnych a kultúrnych normách a tradíciách, ktoré akceptujú, tolerujú alebo podporujú násilie vrátane stereotypných rodových úloh, rasovej alebo etnickej diskriminácie, akceptovania telesných trestov a ďalších škodlivých tradičných praktík, by mali byť verejne odsúdené a eliminované. Mali by sa intenzívne rozširovať informácie o škodlivých dôsledkoch všetkých foriem násilia pre deti. Malo by sa upevňovať pochopenie povinností štátu a zodpovednosti jednotlivca vzhľadom na odsúdenie a predchádzanie násiliu a pomoc detským obetiam.
3. Znalosť práv dieťaťa a pozitívnych rodičovských postupov medzi rodičmi a opatrovateľmi by sa mala upevňovať všetkými prostriedkami vrátane povzbudzovania k tomu, aby sa prihlasovali do programov pozitívneho rodičovstva.

4.2. Odborná príprava

1. Odborná príprava profesionálov pracujúcich pre deti a s deťmi predstavuje významnú dlhodobú investíciu do rozvoja a kvality života detí. Preto by si štát a spoločnosť mali týchto profesionálov ceniť tak, že im poskytnú nevyhnutnú morálnu, finančnú a iné formy verejnej a súkromnej podpory.

¹² Článok 42, UNCRC.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

2. Je povinnosťou štátu, aby vstúpil kultúru práv dieťaťa a zodpovednosť za deti všetkým profesionálom, ktorí prostredníctvom svojej práce prichádzajú do kontaktu s deťmi (napríklad sociálni pracovníci, pestúnski opatrovatelia, policajní úradníci, sudcovia, učitelia, riaditelia škôl, pracovníci s mládežou, ľudia zamestnávaní väzenskými zariadeniami a inštitúciami starostlivosti o deti, imigrační a humanitárni pracovníci, športoví tréneri, atď.). Na účel podpory znalosti práv dieťaťa by sa mali do vysokoškolských a iných vzdelávacích učebných osnov integrovať zodpovedajúce kurzy.
3. Všetci príslušní profesionáli, ktorí vo svojej práci prichádzajú do kontaktu s deťmi, by mali byť oboznámení s UNCRC a metodológiami a prístupmi vrátane tých, ktoré sú potrebné pre účinné počúvanie detí a mali by byť vyškolení pre prácu v rôznych etnických, kultúrnych, náboženských a jazykových prostrediach.
4. Všetci príslušní profesionáli by mali mať zručnosti potrebné na predchádzanie, odhaľovanie a účinné reagovanie na násilie páchané na deťoch. Na tento účel by mali národné predpisy týkajúce sa učebných osnov obsahovať povinnú, pokračujúcu odbornú prípravu v oblasti prevencie, odhaľovania, posudzovania a oznamovania násillia páchaného na deťoch a v oblasti ochrany a kontinuity starostlivosti o deti. Odborná príprava by sa mala usilovať o komplexný prístup a jej prioritou by malo byť mať včasné odhaľovanie potenciálnych rizík pre kvalitu života dieťaťa.
5. Špecializovaná odborná príprava by sa mala ponúkať profesionálom pracujúcim pre zraniteľné skupiny detí a s takýmito skupinami, ako sú napríklad deti so zdravotným postihnutím.¹³
6. So zreteľom na často náročné fyzické a psychologické prostredie, ktoré obklopuje služby pomáhajúce deťom postihnutým násillím, by sa mala poskytovať primeraná podpora pracovníkom takýchto služieb, a to vzhľadom na dohľad, poradenstvo, doplnkovú odbornú prípravu a možnosť vytvárať profesijné záujmové skupiny.

4.3. Médiá a informačná spoločnosť

1. Slobodné a nezávislé médiá, s náležitým rešpektovaním ich samoregulácie, môžu zohrávať vplyvnú úlohu pri budovaní kultúry rešpektovania práv dieťaťa a pôsobiť ako prirodzený partner pri zavádzaní stratégie. Médiá by sa mali povzbudzovať, aby vzdelávali deti aj rodičov v oblasti práv dieťaťa, presadzovali účasť detí, podporovali pozitívne rodičovské praktiky, posilňovali dialóg medzi kultúrami a náboženstvami a podporovali nenásilné hodnoty v spoločnosti.¹⁴
2. Štát nesie primárnu zodpovednosť za ochranu detí pred škodlivým mediálnym obsahom a za presadzovanie aktívnej účasti detí na informačnom a komunikačnom prostredí.¹⁵
3. Vzhľadom na zobrazovanie násillia a rozširovanie obsahu, ktorý je potenciálne škodlivý pre deti, by mali tí, ktorí sú zodpovední za médiá, v plnej miere prevziať svoje povinnosti a

¹³ Pozri Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a odporúčanie Výboru ministrov Rec(2006)5 k Akčnému plánu Rady Európy na podporu práv a úplnej účasti ľudí so zdravotným postihnutím v spoločnosti: zlepšenie kvality života ľudí so zdravotným postihnutím v Európe 2006-2015.

¹⁴ Pozri odporúčanie Výboru ministrov č. R (97) 19 o zobrazovaní násillia v elektronických médiách a odporúčanie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1466 (2000) o „Mediálnom vzdelávaní“.

¹⁵ Pozri odporúčania Výboru ministrov CM/Rec(2009)5 o opatreniach na ochranu detí pred škodlivým obsahom a správaním a na podporu ich aktívnej účasti v novom informačnom a komunikačnom prostredí a odporúčanie CM/Rec(2008)6 o opatreniach na podporu rešpektovania slobody prejavu a informácií vzhľadom na internetové filtre; deklaráciu Výboru ministrov z roku 2008 o ochrane dôstojnosti, bezpečnosti a súkromia detí na Internete; Európsky súd pre ľudské práva, rozsudok vo veci *K.U./Fínsko* (2009), žiadosť č. 2872/02 a rozhodnutie o prípustnosti vo veci *Perrin/Velká Británia*, žiadosť č. 5446/03.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

zodpovednosti, ktoré so sebou prináša uplatňovanie ich slobody prejavu. To by sa mohlo realizovať prostredníctvom odstránenia alebo zablokovania prístupu k nevhodným materiálom, alebo prostredníctvom vytvorenia automatizovaných systémov hodnotenia obsahu, prijatia kódexov správania a štandardov pre hodnotenie obsahu, vytvorenia kontrolných mechanizmov, zriadenia systémov pre podávanie sťažností týkajúcich sa obsahu, atď.¹⁶

4. S cieľom naplniť očakávania detí a rodín vzhľadom na prístupné, bezpečné a spoľahlivé internetové služby by sa mali byť poskytovatelia internetových služieb povzbudzovaní, aby poskytovali informácie o potenciálnych rizikách týkajúcich sa on-line práv, bezpečnosti a súkromia ich zákazníkov.¹⁷ Mala by sa posilniť spolupráca s orgánmi činnými v trestnom konaní pri vyšetrovaní trestných činov spáchaných pomocou telekomunikačných technológií.¹⁸
5. Vzhľadom na potenciálny dopad on-line hier na práva a citlivosť detí by sa mali dizajnéri a vydavatelia hier povzbudzovať k tomu, aby pravidelne hodnotili politiky a praktiky týkajúce sa bezpečnosti detí.¹⁹
6. Médiá by sa mali povzbudzovať k tomu, aby budovali partnerstvá so všetkými relevantnými zainteresovanými subjektmi, s cieľom:
 - a. rozvíjať zručnosti mediálnej gramotnosti u detí,²⁰
 - b. spolupracovať s odborníkmi v oblasti bezpečnosti detí, tvorcami politík, sociálnymi službami a orgánmi činnými v trestnom konaní na vývoji, začlenení a monitorovaní používania nových technológií, s cieľom chrániť deti pred ujmom on-line,
 - c. zvyšovať povedomie mediálnych profesionálov o právach dieťaťa a násilí páchanom na deťoch.
7. Rodičia a učitelia majú osobitnú zodpovednosť, čo sa týka prístupu detí k médiám a využívania médií deťmi doma a v škole. Túto zodpovednosť môžu prevziať rôznymi spôsobmi vrátane vedomého a selektívneho využívania médií, stimulácie kritických postojov detí, obmedzenia prístupu k obsahu, ktorý by mohol mať nepriaznivý vplyv na fyzickú, emocionálnu alebo psychologickú pohodu detí, atď.
8. Malo by sa dôrazne povzbudzovať a podporovať vytváranie médií deťmi a spoločne s deťmi pre účely zahŕňajúce odstránenie násilia.

¹⁶ Pozri tiež odporúčanie Výboru ministrov Rec(2001)8 o samoregulácii kybernetického obsahu.

¹⁷ Usmernenia Rady Európy pomáhajúce poskytovateľom internetových služieb pri ich praktickom pochopení a dodržiavaní kľúčových ľudských práv a základných slobôd v informačnej spoločnosti, najmä vzhľadom na článok 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach (2008).

¹⁸ Európsky súd pre ľudské práva, *K.U./Fínsko*, 2009.

¹⁹ Pozri usmernenia Rady Európy pomáhajúce poskytovateľom on-line hier pri ich praktickom pochopení a dodržiavaní ľudských práv a základných slobôd v informačnej spoločnosti, najmä vzhľadom na článok 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach (2008).

²⁰ Pozri odporúčanie Výboru ministrov Rec(2006)12 o posilnení postavenia detí v novom informačnom a komunikačnom prostredí.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

5. Rámce

5.1. Právny rámec

Zhoda s UNCRC a ďalšími medzinárodnými štandardmi

1. Všetky členské štáty Rady Európy sú stranami UNCRC a sú povinné zaviesť jeho ustanovenia a konať v súlade s jeho zásadami. Všetky výhrady nezlučiteľné s cieľom a účelom UNCRC by sa mali stiahnuť.
2. Na globálnej a regionálnej úrovni bolo prijaté množstvo nástrojov na zaistenie práv dieťaťa a ochranu detí pred rôznymi formami násillia.²¹ Pristúpenie k týmto dohodám by sa malo dôrazne podporovať. Po ratifikácii by sa tieto dohody mali účinne zaviesť a monitorovať a mali by sa s nimi zosúladiť vnútroštátne zákony, predpisy, politiky, nariadenia, plány a programy.

Prevenca

Prioritou národného právneho rámca by mala byť prevencia násillia a tento rámec by mal garantovať práva dieťaťa prijatím opatrení, ako napríklad:

- a. registrácia detí ihneď po narodení, pod podmienkou dodržania vnútroštátnych nariadení a záväzkov štátu podľa príslušných medzinárodných dohôd v tejto oblasti,²²
- b. stanovenie minimálneho veku pre uzavretie manželstva, ktorý nie je prinízky a možno ho uplatňovať na chlapcov aj dievčatá,
- c. stanovenie minimálneho veku spôsobilosti dať súhlas k pohlavnému styku,
- d. zákaz zamestnávania osôb usvedčených z násillných, vrátane sexuálnych, trestných činov spáchaných na deťoch, na pozíciách, ktoré zahŕňajú dohľad nad deťmi,
- e. vytvorenie intervenčných programov a opatrení na hodnotenie a prevenciu rizika spáchania násillia na deťoch,
- f. navrhnutie systému na úplné preverovanie osôb pracujúcich s deťmi, v akomkoľvek postavení, ktorý zabezpečí náležitú rovnováhu medzi právom dieťaťa na ochranu pred násillím a právom jednotlivca na dobré meno,²³
- g. začlenenie povinnosti rešpektovať právo dieťaťa na vypočutie a patričné zohľadnenie názorov detí do vnútroštátnych zákonov.

Zákaz násillia

²¹ Nevyčerpávajúci zoznam príslušných medzinárodných dohôd je uvedený v Dodatku 3. Dodatok 4 uvádza zoznam odporúčaní prijatých orgánmi Rady Európy (Výbor ministrov, Parlamentné zhromaždenie a Kongres miestnych a regionálnych samospráv Rady Európy).

²² Pozri článok 7, UNCRC.

²³ Pozri napríklad Európsky súd pre ľudské práva, *White/Švédsko*, 2006 a *Leander/Švédsko*, 1987.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Štát má výslovnú povinnosť zabezpečiť právo detí na ochranu pred všetkými, akokoľvek miernymi, formami násillia. Mali by sa prijať vhodné legislatívne, administratívne, sociálne a vzdelávacie opatrenia pre zakázanie všetkého násillia na deťoch, kedykoľvek a kdekoľvek a na poskytnutie ochrany všetkým deťom spadajúcich pod súdnu právomoc štátu. Právna obhajoba a povolenie akejkoľvek formy násillia vrátane pre účely nápravy, disciplíny alebo potrestania, v rámci alebo mimo rodín, by sa mali zrušiť.²⁴ Zákaz by sa mal nevyhnutne vzťahovať na:

- a. všetky formy sexuálneho násillia a zneužívanie, korumpovanie detí a kontaktovanie detí na účely ich sexuálneho zneužívania,
- b. všetky formy vykorisťovania detí vrátane detskej prostitúcie, detskej pornografie, sexuálneho vykorisťovania pri cestovaní a v cestovnom ruchu, obchodovania, predaja detí, nezákonnej adopcie, nútenej práce alebo služieb, otroctva a jemu podobných praktík, odoberania orgánov, a to pre akýkoľvek účel a v akejkoľvek forme,²⁵
- c. všetky formy využívania detí pomocou nových technológií,
- d. všetky škodlivé tradičné alebo obyčajové praktiky, ako sú predčasné alebo nútené manželské zväzky, zabitie v mene cti a mrzačenie ženských pohlavných orgánov,
- e. vystavovanie detí násillnému alebo škodlivému obsahu, bez ohľadu na jeho pôvod a prostredníctvom akéhokoľvek média,
- f. všetky formy násillia v zariadeniach náhradnej starostlivosti,²⁶
- g. všetky formy násillia v škole,
- h. všetky telesné tresty a každé iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie detí, fyzické aj psychické,²⁷
- i. vystavovanie detí násilliu v rámci rodín a doma.

Úloha podnikov

Mali by sa prijať potrebné legislatívne alebo iné opatrenia na zabezpečenie, aby bolo možné brať právnické osoby na zodpovednosť za trestné činy stanovené podľa článku 26 Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (CETS č. 201).

Postihy a opatrenia

²⁴ Pozri Európska komisia pre ľudské práva, rozhodnutie o prípustnosti vo veci *Sedem jednotlivcov/Svédsko*, 1982, žiadosť č. 8811/79; Európsky súd pre ľudské práva, *Tyler/Velká Británie*, 1978; *Campbell a Cosans/ Velká Británie*, 1982; *A./Velká Británie*, 1998; rozhodnutie o prípustnosti vo veci *Philip Williamson a iní/Velká Británie*, 2000, žiadosť č. 55211/00.

²⁵ Pozri tiež Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (CETS č. 197, 2005/2008), Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (CETS č. 201), články 32, 34, 35, 36 UNCRC a Palermský protokol, a tiež Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o minimálnom veku na prijatie do zamestnania (MOP C.138) a Dohovor MOP o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce (MOP C. 182).

²⁶ Pozri odporúčanie Výboru ministrov Rec(2005)5 o právach detí žijúcich v zariadeniach náhradnej starostlivosti.

²⁷ Pozri poznámku pod čiarou 22. Pozri tiež Európsky výbor sociálnych práv, Všeobecné pripomienky k článkom 7 (ods. 10) a 17, *Závery XV-2*, Vol. 1, Všeobecný úvod, s. 26.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

1. Násilné, vrátane sexuálnych, trestné činy spáchané na deťoch by mali byť trestateľné pomocou účinných, primeraných a preventívnych sankcií a opatrení so zohľadnením závažnosti trestného činu.²⁸
2. Osoby usvedčené z násilných, vrátane sexuálnych, trestných činov proti deťom, a tiež osoby, proti ktorým sa vedie trestné konanie, by mali mať prístup k účinným intervenčným programom a opatreniam, s cieľom predchádzať a minimalizovať riziko recidívy.²⁹
3. V súlade so zásadami sociálnej integrácie a vzdelávania a predchádzania recidívy by mal byť každý justičný systém pracujúci s detskými páchatelmi násilia integrovaný so širšími sociálnymi iniciatívami zameranými na zabezpečenie holistického prístupu k takýmto deťom a kontinuity starostlivosti o ne (zásada zapojenia komunity a nepretržitej starostlivosti).³⁰
4. V súlade so svojimi základnými zásadami by mal národný právny systém zabezpečovať možnosť neuložiť postihy detským obetiam násilia za ich účasť na nezákonných aktivitách, pokiaľ k tomu boli donútené.

Príťažujúce okolnosti

Pri určovaní postihu by sa uchýlenie k násiliu na deťoch malo zohľadňovať ako príťažujúca okolnosť. Medzi ďalšie okolnosti, ktoré sa majú zohľadniť, pokiaľ už nie sú súčasťou skutkovej podstaty trestného činu, by mali patriť zneužitie uznaného postavenia, ktoré vyplýva z dôvery, autority alebo vplyvu na dieťa, vzťahu založeného na ekonomickej alebo akejkoľvek inej forme závislosti a účasť v zločineckej organizácii.³¹

Súdna právomoc

1. Mali by sa prijať potrebné legislatívne alebo iné opatrenia na určenie súdnej právomoci pre násilné trestné činy, vrátane sexuálnych, spáchané na deťoch, ktoré sú štátnymi príslušníkmi daného štátu alebo majú svoje obvyklé bydlisko na jeho území.
2. V súlade s požiadavkami medzinárodných dohôd by sa mali prijať potrebné legislatívne alebo iné opatrenia na určenie súdnej právomoci jednotlivých štátov pre násilné trestné činy na deťoch, vrátane sexuálnych, spáchané v zahraničí štátnymi príslušníkmi daného štátu a osobami, ktoré majú obvyklé bydlisko na jeho území.³² Pre zabezpečenie účinných mimoteritoriálnych právnych predpisov, stíhania páchatel'ov a ukladania postihov by sa mala zrušiť požiadavka obojstrannej trestnosti a uľahčiť vzájomná právna pomoc.

Doba premlčania

²⁸ Pozri napríklad článok 27, Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním.

²⁹ Pozri napríklad op. cit. články 15, 16 a 17.

³⁰ Pozri odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2008)11 o Európskych pravidlách pre mladistvých páchatel'ov podliehajúcich postihom alebo opatreniam.

³¹ Pozri tiež článok 28 Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním.

³² Pozri op. cit. článok 25.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Vzhľadom na trestné činy identifikované článkom 33 Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním by mala doba premlčania trvať počas časového obdobia, ktoré je dostatočne dlhé pre umožnenie účinného začatia konania potom, ako detská obeť dosiahne dospelý vek a ktoré je úmerné závažnosti predmetného trestného činu.

Vynucovanie

Právne predpisy zaisťujúce práva dieťaťa a chrániace deti pred všetkými formami násillia by sa mali plne a náležite vynucovať. Pre tento účel by ich mali príslušné inštitúcie vrátane nezávislých národných inštitúcií pre práva dieťaťa a nezávislých monitorovacích mechanizmov, podporovať ľudskými a finančnými zdrojmi a mali by byť sprevádzané usmerneniami pre všetky príslušné sektory a profesionálov.³³

5.2. Politický rámec

Národná politika v oblasti práv dieťaťa

1. Existencia národnej politiky pre práva dieťaťa je kľúčová pre vykonávanie práva dieťaťa na ochranu pred všetkými formami násillia. Takáto politika iniciuje, presadzuje a koordinuje procesy zamerané na zabezpečenie toho, aby ustanovenia a zásady UNCRC prenikli do všetkých aspektov vládnej politiky a do všetkých verejných aktivít, ktoré majú vplyv na deti.
2. Všetky národné politiky dôležité pre kvalitu života detí (sociálna politika, politika zdravotnej starostlivosti, vzdelávacia politika, politika bývania, atď.) by mali prispievať k presadzovaniu a ochrane práv dieťaťa. Prioritou by mali byť politiky zamerané na zníženie nerovnosti, chudoby a marginalizácie; podporujúce rodiny; riešenie nezamestnanosti a rozdielov v príjmoch; riešenie sociálnej tolerancie, presvedčení a hodnôt, ktoré tolerujú a schvaľujú násillie; zlepšenie sociálnych sietí; uľahčenie sociálneho začlenenia migrantov a ich rodín. Politiky a opatrenia vytvorené v príbuzných oblastiach by sa mali patrične koordinovať a ich výstupy by sa mali vzájomne posilňovať.
3. Na základe výskumu, dôkazov a vlastných skúseností detí by sa mali vytvárať politiky na predchádzanie, odhaľovanie a reagovanie na násillie páchané na deťoch. Osobitná pozornosť by sa mala venovať ochrane zraniteľných skupín, ako sú deti so zdravotným postihnutím,³⁴ deti, ktoré sú alebo boli v starostlivosti štátu,³⁵ deti v pestúnskej starostlivosti, opustené deti,³⁶ osirotené a osamelé deti,³⁷ deti, ktoré sú utečencami a deti žiadajúce o azyl,³⁸ deti patriace k menšinám, deti, ktoré pracujú a/alebo žijú na ulici,³⁹ deti žijúce v extrémnej chudobe

³³ Pozri judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva vrátane *A./Veľká Británia*, 1998 a *Z a iní/Veľká Británia*, 2001, ktorá od štátov vyžaduje, aby zabezpečili primeranú zákonnú ochranu detí pred zaobchádzaním, ktoré je neľudské a ponižujúce v rozpore s článkom 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach.

³⁴ Pozri vyššie citované odporúčanie Výboru ministrov Rec(2006)5 a „Ochrana dospelých a detí so zdravotným postihnutím pred zneužívaním“, Rada Európy, 2003.

³⁵ Pozri Odporúčanie Výboru ministrov Rec(2005)5 citované vyššie.

³⁶ Pozri odporúčanie Parlamentného zhromaždenia 1601 (2003) o „Zlepšení osudu opustených detí v inštitúciách“.

³⁷ Pozri odporúčanie CM/Rec(2008)4 o posilnení integrácie detí migrantov a detí prisťahovaleckého pôvodu a odporúčanie CM/Rec(2007)9 o projektoch LIFE pre maloletých prisťahovalcov bez sprievodu.

³⁸ Pozri tiež odporúčanie Parlamentného zhromaždenia 1703 (2005) o „Ochranе a pomoci pre deti odlúčené od rodičov, ktoré žiadajú o azyl“.

³⁹ Pozri odporúčanie Kongresu miestnych a regionálnych samospráv Rady Európy 253 (2008) o „Sociálnej reintegrácii detí žijúcich a/alebo pracujúcich na ulici“.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

a v znevýhodnených alebo segregovaných oblastiach,⁴⁰ deti v ozbrojených konfliktoch a núdzových situáciách,⁴¹ deti pod režimom zaistenia alebo v konflikte so zákonom,⁴² atď.

Politiky zamerané na deti a rodiny

1. Celkovým cieľom politík zameraných na deti a rodiny by malo byť:
 - a. podpora rodín pri ich povinnostiach spojených s výchovou detí,
 - b. predchádzanie, pokiaľ je to možné, odlúčeniu detí od ich rodín,
 - c. poskytnutie alternatív, ktoré sú podobné rodine a komunitné, namiesto umiestňovania detí do inštitúcií, a
 - d. v prípade odlúčenia a ak je to vhodné, zabezpečenie pokračujúceho kontaktu medzi deťmi a ich rodičmi a podpora opätovného zlúčenia rodiny, ktoré je v najlepšom záujme dieťaťa.
2. Ústrednú úlohu v politikách zameraných na deti a rodiny by malo zohrávať presadzovanie pozitívnych a nenásilných foriem výchovy detí. Pozitívne rodičovstvo znamená rodičovské správanie, ktoré rešpektuje práva dieťaťa a najlepšie záujmy detí, vychováva, oprávňuje, vedie a uznáva deti ako samostatné individuality. Pozitívne rodičovstvo však nie je benevolentné, ale určuje hranice, ktoré deti potrebujú na pomoc pri rozvíjaní svojho úplného potenciálu.⁴³
3. Inštitucionalizovaná starostlivosť by sa mala využívať iba v najlepšom záujme dieťaťa, ako krajné riešenie, na čo najkratšie časové obdobie a jej hlavným cieľom by mala byť úspešná integrácia a/alebo reintegrácia dieťaťa do spoločnosti.⁴⁴ Deti sa môžu umiestňovať do inštitúcií iba pre účel naplnenia potrieb, ktoré boli určené ako absolútne nevyhnutné na základe multidisciplinárneho posúdenia.

5.3. Inštitucionálny rámec

1. Udržateľný inštitucionálny rámec potrebný pre realizáciu stratégie by mal obsahovať nasledujúce kľúčové prvky:
 - a. agentúra na národnej úrovni (tam, kde je to možné a v súlade s vnútroštátnymi predpismi) poverená primárnou zodpovednosťou za ochranu detí pred násilím. Táto agentúra by mala zohrávať kľúčovú koordinačnú a monitorovaciu funkciu, čo sa týka zavádzania stratégie a prevziať celkovú zodpovednosť v prípadoch násilia na deťoch,
 - b. každá verejná inštitúcia, ktorá prispieva k ochrane detí by mala mať jasne vymedzenú úlohu v súlade so širšími cieľmi stratégie. Mandáty inštitúcií by mali obsahovať jasnú

⁴⁰ Pozri „Mládež a vylúčenie v znevýhodnených mestských oblastiach: riešenie príčin násilia“ (Trendy v sociálnej súdržnosti, č. 8, Rada Európy, 2004).

⁴¹ Pozri odporúčanie Parlamentného zhromaždenia 1561 (2002) o „Sociálnych opatreniach pre deti vojny v juhovýchodnej Európe“ a jeho rezolúcie 1587 (2007) o „Situácii detí žijúcich v zónach po ukončení konfliktu na Balkáne“, 1215 (2000) o „Kampani proti službe detských vojakov v armáde a ich účasti na ozbrojených konfliktoch“ a 1212 (2000) o „Znásilňovaní počas ozbrojených konfliktov“.

⁴² Pozri odporúčanie Výboru ministrov Rec(2008)11 citované vyššie.

⁴³ Pozri odporúčanie Výboru ministrov Rec(2006)19 o politike na podporu pozitívneho rodičovstva.

⁴⁴ Pozri článok 9 UNCRC, návrh Usmernení OSN pre vhodné využívanie a podmienky alternatívnej starostlivosti o deti a odporúčanie Výboru ministrov Rec(2005)5 citované vyššie.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

povinnosť spolupracovať s koordinačnou agentúrou a všetkými ostatnými inštitúciami a zainteresovanými stranami vrátane občianskej spoločnosti. Rôzne mandáty inštitúcií a pracovná náplň ich zamestnancov by mali byť vzájomné prepojené,

- c. v súlade s Parížskymi zásadami by sa mala zriadiť nezávislá inštitúcia pre ľudské práva⁴⁵ na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa (napríklad ombudsman/komisár výlučne pre práva dieťaťa, založená prostredníctvom legislatívy, buď nezávisle alebo ako koordinačné stredisko v rámci už existujúcej inštitúcie pre ľudské práva). Tejto inštitúcii by sa mali prideliť právomoci potrebné na to, aby bola schopná účinne a nezávisle vykonávať svoj mandát vrátane právomoci vypočuť akúkoľvek osobu; získať akúkoľvek informáciu a/alebo dokument potrebný pre posúdenie situácií, ktoré spadajú pod jej právomoc; kedykoľvek vstupovať do zariadení poskytujúcich starostlivosť o deti; navrhovať iniciatívy a opatrenia vrátane legislatívnych opatrení; viesť kampane na zvyšovanie povedomia; rozširovať informácie o právach dieťaťa, a to predovšetkým medzi deťmi; a monitorovať aktivity vlád. Tejto inštitúcii by sa mala poskytnúť patričná infraštruktúra, financovanie (vrátane financovania určeného špecificky pre práva dieťaťa v prípade inštitúcií so širšou pôsobnosťou), personál a priestory. Mala by byť spojená s navrhovaním, hodnotením a monitorovaním stratégie,
- d. orgán, ako napríklad monitorovacie stredisko pre práva dieťaťa, národný štatistický úrad alebo výskumný inštitút, ktorý sa zaoberá deťmi, by mal koordinovať zber, analýzu, riadenie a rozširovanie údajov o násilí a podporovať výskum poskytujúci informácie pre navrhnutie a zavádzanie stratégie,
- e. všetky inštitúcie poskytujúce starostlivosť a služby pre deti by mali byť akreditované a zaregistrované u príslušných verejných orgánov na základe príslušných právnych predpisov a minimálnych národných štandardov starostlivosti. Na zabezpečenie zhody s uvedenými štandardmi by sa mali zaviesť mechanizmy vnútornej kontroly a nezávislého monitorovania,
- f. všetky inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí by sa mali povzbudzovať k tomu, aby prijali kódexy dobrého správania, obsahujúce zákaz, prevenciu a odmietnutie všetkých foriem násillia na deťoch a malo by sa od nich očakávať, že budú tieto kódexy v plnej miere dodržiavať. Pre každú profesijnú kategóriu by sa mali vypracovať vzorové popisy práce. Mali by obsahovať povinnosť rešpektovať práva dieťaťa a oznamovať násillie príslušným orgánom,
- g. mali by sa vytvoriť potrebné prepojenia medzi inštitúciami na národnej, regionálnej a miestnej úrovni a budovať účinné partnerstvá založené na jasnom rozdelení právomocí ustanovených v príslušných dohodách o partnerstve,
- h. občianska spoločnosť by sa mala stať neoddeliteľnou súčasťou inštitucionálneho rámca a subjekty, ako sú inštitúcie pre ľudské práva, profesijné siete, deti a detské organizácie by mali byť vyzvané k tomu, aby prispeli k návrhu, zavádzaniu, hodnoteniu a monitorovaniu stratégie.

⁴⁵ Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN 48/134 z 20. decembra 1993.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

6. Služby a mechanizmy priaznivo naklonené deťom

6.1. Všeobecné zásady

1. Hlavným cieľom inštitúcií, služieb a zariadení zodpovedných za starostlivosť, vzdelávanie a ochranu detí by malo byť zabezpečenie maximálneho možného prežitia, rozvoja a kvality života detí.⁴⁶
2. Všetky deti by mali mať prístup ku kvalitným službám prispôbeným ich potrebám. Malo by sa intenzívne presadzovať využívanie multidisciplinárnych modelov služieb zahŕňajúcich pomoc v oblasti sociálneho zabezpečenia, zdravia, vzdelávania a psychológie a rodinného poradenstva. Takéto modely by sa mali opierať o intenzívnu medzisektorovú spoluprácu, náležite kvalifikovaný personál, integrované študijné programy a centralizovaný implementačný rámec.
3. Služby pre prevenciu násilia, ochranu detí a terapiu obetí by mali byť dostupné predovšetkým na miestnej úrovni. Prostredníctvom zmlúv a protokolov medzi agentúrami by sa mali zaviesť spoľahlivé postupy a mechanizmy vrátane tých na výmenu príslušných informácií a najlepších postupov.

6.2. Štandardy starostlivosti o deti

1. Mali by sa vytvoriť nariadenia pre všetky inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť, vzdelávanie a ochranu detí ustanovujúce štandardy zamerané na najlepšie záujmy a úplný rozvoj dieťaťa.⁴⁷ Dodržiavanie týchto štandardov by sa malo zabezpečiť prostredníctvom odbornej prípravy personálu, internej kontroly a pravidelného nezávislého monitorovania. Akékoľvek porušenia práv dieťaťa v takýchto zariadeniach by sa mali postihovať v súlade s vhodnými a účinnými postupmi.
2. Na justíciu mladistvých a zariadenia poskytujúce inštitucionalizovanú starostlivosť by sa mali vzťahovať špecifické požiadavky, s cieľom zabezpečiť, aby boli práva dieťaťa plne chránené, aby deti žili kvalitný život a aby mali príležitosti zúčastňovať sa všetkých aktivít, ktorých sa bežne zúčastňujú ich rovesníci.⁴⁸
3. Mal by sa zaviesť systém na úplné preverovanie osôb, ktoré v práci prichádzajú do kontaktu s deťmi, v akomkoľvek postavení, ktorý zabezpečí náležitú rovnováhu medzi právom dieťaťa na ochranu pred násilím a právom jednotlivca na dobré meno.

6.3. Nezávislé monitorovanie

1. Všetky inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť, vzdelávanie a ochranu detí by mali podliehať pravidelnému nezávislému monitorovaniu s cieľom:

⁴⁶ Pozri článok 6, UNCRC.

⁴⁷ Pozri tiež článok 3 UNCRC, Usmernenia OSN pre vhodné využívanie a podmienky alternatívnej starostlivosti a odporúčanie Výboru ministrov Rec(2002)8 citované vyššie.

⁴⁸ Pozri tiež odporúčanie Výboru ministrov Rec(2003)20 týkajúce sa nových spôsobov riešenia kriminality mladistvých a úlohy justície mladistvých a odporúčanie Rec(2005)5 citované vyššie.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

- a. zabezpečiť úplné dodržiavanie právnych záruk pre deti aj pre personál,
 - b. overiť vhodnosť a správnosť verejných výdavkov,
 - c. poskytnúť usmernenie týkajúce sa realizácie zákonov a nariadení v oblasti starostlivosti o deti.
2. Monitorovanie by mal vykonávať nezávislý orgán určený zákonom a personálne vybavený špeciálne vyškolenými zamestnancami.

6.4. Oznamovanie násillia

1. Vzdelávanie o právach dieťaťa a znalosti a pochopenie na strane orgánov vzhľadom na to, komu je možné násillie oznámiť, predstavujú dve základné podmienky umožňujúce rozsiahlejšie oznamovanie násillia tak deťmi ako aj dospelými. Aby bol oznamovací mechanizmus skutočne účinný, musí byť priaznivý pre deti a musí byť súčasťou širšieho systému zahŕňajúceho oznamovanie, postúpenie a podporné služby. Takýto systém by mal rešpektovať práva dieťaťa a bez zbytočného odkladu poskytnúť deťom (a tam, kde je to vhodné, ich rodinám) potrebnú ochranu vrátane ochrany ich súkromia.
2. Oznamovanie násillia by malo byť povinné pre všetkých profesionálov pracujúcich pre deti a s deťmi vrátane profesionálov v organizáciách a súkromných subjektoch vykonávajúcich úlohy v mene štátu. Tam, kde povinné oznamovanie už existuje, by sa malo preskúmať a pravidelne hodnotiť v akom rozsahu si rôzne subjekty plnia svoje oznamovacie povinnosti.
3. Na podporu rozsiahlejšieho oznamovania zo strany profesionálov je možné zaviesť legislatívne zmeny, s cieľom:
 - a. ochrániť tých, ktorí oznamujú alebo iniciujú sťažnosti, pred zodpovednosťou v prípadoch prijateľných omylov pri posudzovaní rizika násillia,
 - b. odstrániť požiadavku získať povolenie rodičov alebo opatrovateľov na podanie sťažnosti,
 - c. zabezpečiť, aby normy pre zachovanie dôvernosti neprekážali v oznamovaní v prípadoch, keď dieťa udelí súhlas, alebo sa má za to, že nie je schopné rozumieť a keď sa profesionáli domnievajú, že oznámenie alebo postúpenie je v najlepšom záujme dieťaťa.
4. Deti a ich rodiny by mali mať prístup k informáciám, vrátane vo formáte priaznivom pre deti, o tom, ktoré činy a praktiky predstavujú násillie, napríklad šikanovanie a zavražďovanie v školách a komu je možné tieto prípady oznámiť. Dieťa by malo mať možnosť podať oznámenie bez súhlasu rodiča alebo opatrovníka.
5. Každá služba, inštitúcia alebo zariadenie zodpovedné za starostlivosť, vzdelávanie a ochranu detí by malo mať služby, ktoré majú dobrú publicitu a sú ľahko prístupné, rešpektujú súkromie dieťaťa a povinnosť okamžite a úplne prešetriť obvinenia z násillia. Všetky deti vrátane tých, ktoré sú v starostlivosti zákonného zariadenia, a tiež deti so zdravotným postihnutím,⁴⁹ ich rodičia a opatrovatelia by mali byť informovaní o takýchto mechanizmoch na podávanie sťažností. Postup by mal umožňovať účinný prístup k podporným službám, a pritom zamedziť akejkoľvek stigmatizácii detskej obeť.

⁴⁹ Nielen deti s telesným postihnutím, ako napríklad deti s poškodením zraku, ale aj deti s mentálnymi postihnutiami. Pre informácie o „ľahko čitateľnom“ formáte vhodnom pre osoby s mentálnym postihnutím pozri <http://www.osmhi.org/?page=139>

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

6. Deťom by sa mala sprístupniť nezávislá, dôverná, dobre reklamovaná, ľahko zapamätateľná, bezplatná telefonická linka pomoci pre účel vyhľadania dôverného a odborného poradenstva a oznamovania násilia.
7. V každej lokalite by sa mali zriadiť služby núdzovej odozvy pre detské obeť násilia vrátane obetí sexuálneho vykorisťovania, sexuálneho zneužívania, škodlivých tradičných praktík a všetkých foriem násilia doma a v rodine. Kontaktné údaje služieb by sa mali oznámiť deťom, rodinám a ďalším osobám, ktoré sú v kontakte s deťmi.

6.5. Mechanizmy procesu postúpenia

1. Mali by sa jasne definovať postupy pre postúpenie detských obetí násilia a spôsoby spolupráce medzi agentúrami (t. j. medzi sociálnymi službami, vzdelávacími, zdravotníckymi, policajnými orgánmi, orgánmi činnými v trestnom konaní, dobrovoľníckymi a súkromnými agentúrami). Takéto postupy by sa mali prijať po posúdení špecifických okolností každej konkrétnej obeť s patričným zohľadnením jej názorov a ak je to v najlepšom záujme dieťaťa, tiež názorov jeho rodičov alebo opatrovateľa.
2. Deti by sa mali povzbudzovať, vrátane prostredníctvom poskytovania nezávislých služieb obhajoby a podporných služieb, aby hovorili s príslušným orgánom o svojich skúsenostiach s násilím.
3. Detské obeť by sa mali posúdiť bezodkladne a v prípade obetí násilia v rámci domova a rodiny by sa mala určiť schopnosť nenásilného poskytovateľa starostlivosti ochrániť dieťa a situácia ostatných detí žijúcich v tom istom domove.

6.6. Regenerácia, rehabilitácia a sociálna reintegrácia

1. Štát by mal prijať všetky vhodné opatrenia na podporu fyzickej a psychickej regenerácie a rehabilitácie detských obetí a svedkov násilia⁵⁰ a v prípade potreby aj ich rodín. Takéto služby by sa mali poskytovať bezodkladne a v prostredí, ktoré podporuje zdravie, sebaúctu a dôstojnosť dieťaťa.
2. Implementácia opatrení na regeneráciu a reintegráciu pre detských páchatel'ov násilia by mala byť založená na najlepších záujmoch dieťaťa, obmedzená závažnosťou spáchaného trestného činu (zásada proporcionality) a zohľadňovať vek, telesnú a duševnú pohodu, vývoj, schopnosti a osobné okolnosti (zásady individualizácie) v prípade potreby doložené psychologickými, psychiatrickými správami alebo správami zo sociálneho šetrenia.⁵¹
3. Služby zodpovedné za regeneráciu, rehabilitáciu a sociálnu reintegráciu detských obetí, svedkov alebo páchatel'ov násilia by sa mali riadiť multidisciplinárnym a multiagentúrnym prístupom, vnímajúc dieťa v širšom kontexte rodiny, komunity a jeho kultúrneho prostredia. Malo by sa vynaložiť úsilie na dosiahnutie vhodnej rovnováhy medzi všeobecnými a špecializovanými službami, a tiež medzi programami, ktoré riešia individuálne a vzťahové faktory a tými, ktoré sú zamerané na komunitu a spoločenské aspekty.

6.7. Súdnicvo⁵²

⁵⁰ Pozri článok 39, UNCRC a odporúčanie Výboru ministrov Rec(2003)20 citované vyššie.

⁵¹ Pozri odporúčanie CM/Rec(2008)11 citované vyššie.

⁵² V roku 2009 skupina špecialistov pre súdnicvo zohľadňujúce potreby detí (CJ-S-CH) vypracovala usmernenia Rady Európy pre súdnicvo zohľadňujúce potreby detí. Usmernenia budú prijaté ako odporúčanie Výboru ministrov v roku 2010.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

1. Súdne a mimosúdne konania by sa mali viesť v najlepšom záujme a pri plnom rešpektovaní práv dieťaťa vrátane práva na ochranu pred všetkými formami násillia.
2. Na účel ochrany práv dieťaťa a legitímnych záujmov detí počas procesu by sa mal deťom poskytnúť prístup k mediácii, bezplatným a nezávislým právnym službám a službám obhajoby a podporným službám. Malo by sa vyvinúť úsilie na zabezpečenie toho, aby boli dostupné nápravné prostriedky účinné a aby existovalo účinné vynucovanie súdnych rozhodnutí a rozsudkov.
3. Súdne a mimosúdne konania zahŕňajúce deti by mali byť urýchlené, brané ako priorita a dokončené bez neodôvodnených odkladov. Pre tento účel by sa mala podporovať intenzívnejšia spolupráca a koordinácia medzi všetkými stranami súdneho procesu.
4. Súdne a mimosúdne konania by mali rešpektovať právo dieťaťa na vypočutie a patričné zohľadnenie jeho názorov. Pre umožnenie ich zmysluplnej účasti by mali byť deti informované o svojich procedurálnych právach spôsobom, ktorý v plnej miere zohľadňuje ich vek a úroveň vyspelosti a mali by mať podporu nezávislého zástupcu.
5. Mala by sa zabezpečiť špeciálna ochrana, postupy a zariadenia na zabezpečenie plnej podpory detských obetí a svedkov násillia. Najmä:
 - a. súdne konanie by nemalo zhoršiť traumu, ktorú dieťa prežilo. Tam, kde je to vhodné, by mala byť súdna odozva okamžite nasledovaná patričnými službami,
 - b. v priebehu celého procesu by sa malo chrániť súkromie detí a ich rodín.⁵³ V prípade potreby by sa mali prijať vhodné bezpečnostné opatrenia na zamedzenie zastrašovania, vystavenia odplate alebo opakovanej viktimizácie detských obetí a svedkov násillia a ich rodín.
6. Vek trestnej zodpovednosti by mal určovať zákon a mal by byť stanovený vo vhodnej výške so zohľadnením faktorov súvisiacich s vývojom dieťaťa. V prípade detských páchatel'ov násillia by mali pojmy odplaty a represie ustúpiť cieľom rehabilitácie a restoratívnej spravodlivosti s patričnou pozornosťou venovanou účinnej verejnej bezpečnosti a príslušným ľudským právam a právnym ochranným prostriedkom pre detské obeť.⁵⁴
7. Mali by sa vytvoriť alternatívy k inštitucionalizovanej starostlivosti o detských páchatel'ov násillia, ako sú pomoc, usmernenie a príkazy na výkon dohľadu; poradenstvo; sledovanie na slobode; pestúnska starostlivosť; a programy vzdelávania a odbornej prípravy. Celkovým cieľom takýchto opatrení by malo byť uľahčenie úspešnej socializácie a reintegrácie detí v rodine, komunite a spoločnosti.
8. Detskí páchatelia násillia by nemali byť zbavovaní slobody s výnimkou prípadov, pokiaľ to nie je nevyhnutné ako krajné opatrenie uplatňované počas najkratšej doby a v špeciálne určených zariadeniach. Podmienky zadržania by mali byť v súlade s UNCRC a ďalšími príslušnými štandardmi a mali by zohľadňovať špecifické potreby detí.⁵⁵ Deti, na ktoré sa uplatní akákoľvek forma zadržania, by mali byť zadržované oddelene od dospelých, pokiaľ sa nemá za to, že je to v rozpore s ich najlepšimi záujmami.⁵⁶

⁵³ Pozri Európsky súd pre ľudské práva, *V./Veľká Británia*, 1999.

⁵⁴ Pozri odporúčanie CM/Rec(2008)11 citované vyššie.

⁵⁵ Pozri vyššie citované odporúčania Výboru ministrov Rec(2006)2 a CM/Rec(2008)11.

⁵⁶ Op. cit., pozri tiež Pravidlá OSN na ochranu mladistvých zbavených slobody (Havanské pravidlá), Minimálne pravidlá OSN pre neväzobné opatrenia (Tokijské pravidlá) a Minimálne štandardné pravidlá OSN pre výkon spravodlivosti voči mladistvým (Pekingské pravidlá).

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

7. Výskum a údaje

1. Identifikácia účinnej stratégie na ochranu detí pred násilím záleží od dostupnosti a správnej analýzy údajov na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Prijatie národného plánu výskumu predstavuje najvhodnejší spôsob presadzovania integrovaného a systematického prístupu k zberu, analýze, rozširovaniu údajov a výskumu. Tento prístup znamená medziiným nasledovné:

Výskum

- a. základná štúdia násilia na deťoch ako nevyhnutný predpoklad akéhokoľvek procesu strategického plánovania,
- b. etický a pravidelný výskum zahŕňajúci rozhovory s deťmi a oddelene s ich rodičmi alebo opatrovateľmi, v podmienkach dôvernosti a dôvery, s cieľom čo najpresnejšie určiť skutočné skúsenosti detí s násilím,
- c. longitudálny rozsiahly výskum hlavných príčin násilia a vzájomná závislosť jeho rôznych foriem,
- d. vypracovanie zosúladenej metodológie so spoločnou skupinou ukazovateľov umožňujúcej identifikáciu skupín detí, ktoré sú zraniteľné voči násiliu,
- e. prebiehajúci výskum presnej povahy rizík hroziacich deťom cez Internet a toho, ako sa tieto riziká časom menia a sú zmierňované intervenciami,
- f. výskum ochranných faktorov, predovšetkým mechanizmov odolnosti detí,
- g. prieskumy dospelých a detských páchatel'ov násilia s cieľom vypracovať kritériá a parametre pre ich posudzovanie a terapiu,
- h. výskum zameraný na to, čo funguje v oblasti ochrany detí pred násilím a v oblasti hodnotenia existujúcich odoziev vrátane metodológií na hodnotenie a posudzovanie programov a služieb na prevenciu násilia a vypracovania kritérií kvality,
- i. prieskumy pre účel vyčíslenia sociálnych nákladov násilia páchaného na deťoch.

Štatistické monitorovanie

- a. pravidelné štatistické monitorovanie násilia na deťoch na národnej, regionálnej a miestnej úrovni vo všetkých prostrediach a na základe stanovenej metodológie. Údaje by mali byť rozdelené podľa pohlavia, veku, formy násilia, mestskej alebo vidieckej domácnosti, charakteristík rodín, úrovne vzdelania a národnostného, sociálneho a etnického pôvodu,
- b. zber kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov o dĺžke a výsledkoch súdnych konaní zahŕňajúcich deti vrátane ochranných opatrení poskytnutých detským obetiam násilia.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Vytvorenie národných databáz⁵⁷

- a. o narodeniach a úmrtiach detí vrátane vytvorenia mechanizmu pre posudzovanie úmrtia (a vážneho zranenia) dieťaťa,
- b. o vstupe, opustení alebo zmene inštitúcie a všetkých formách zariadení alternatívnej starostlivosti a zadržiavania vrátane evidencie všetkých prípadov násillia na deťoch v takýchto inštitúciách,
- c. o osobách usvedčených z násilných trestných činov na deťoch vrátane ich genetického profilu (DNA).⁵⁸

Koordinácia

- a. vymenovanie (tam, kde je to možné a v súlade s okolnosťami v danom štáte) jedného orgánu, pokiaľ možno monitorovacieho strediska pre práva dieťaťa, národného štatistického úradu alebo výskumného ústavu pre účel koordinácie a rozširovania údajov týkajúcich sa detí v rámci celého štátu a výmeny informácií na medzinárodnej úrovni,
 - b. aktívne prispievanie k zberu údajov zo strany všetkých subjektov poverených úlohou ochrany detí.
2. Všetky inštitúcie, služby a zariadenia prijímajúce zamestnancov na prácu pre deti a s deťmi by mali mať k dispozícii jednoduchý, alebo náležite kontrolovaný prístup k údajom o osobách usvedčených z násilných trestných činov proti deťom.
 3. Spracovanie osobných údajov na národnej, regionálnej a miestnej úrovni by malo byť v súlade s medzinárodne uznávanými štandardmi a etickými zárukami.⁵⁹
 4. Na uľahčenie medzinárodnej porovnateľnosti údajov by sa mali zaviesť jednotné dohodnuté medzinárodne štandardy.

8. Medzinárodná spolupráca

1. Členské štáty Rady Európy by mali navzájom spolupracovať v súlade s týmito usmerneniami a prostredníctvom uplatňovania príslušných medzinárodných a regionálnych nástrojov a dohôd dohodnutých na základe jednotných alebo recipročných právnych predpisov a vnútorných zákonov, v čo najväčšej možnej miere pre účel:
 - a. prevencie a boja proti všetkým formám násillia páchaného na deťoch,
 - b. ochrany a pomoci detským obetiam a svedkom,
 - c. vyšetrovania alebo stíhania trestných činov zahŕňajúcich násillie na deťoch.

⁵⁷ V súlade s pravidlami na ochranu údajov.

⁵⁸ Pozri článok 37, Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním.

⁵⁹ Pozri Dohovor o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracúvaní osobných údajov (ETS č. 108) a Dodatkový protokol k Dohovoru o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracúvaní osobných údajov o dozorných orgánoch a cezhraničných tokoch údajov (ETS č. 181).

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

2. Členské štáty by si mali v najširšej miere navzájom poskytovať vzájomnú pomoc pri konaniach týkajúcich sa trestných činov zahŕňajúcich násilie na deťoch, ako sú únosy detí, obchodovanie s deťmi, sexuálne vykorisťovanie a sexuálne zneužívanie detí.
3. Tam, kde je vhodné, by členské štáty mali pre uľahčenie zavádzania usmernení posilniť spoluprácu s príslušnými medzivládnyimi orgánmi, nadnárodnými sieťami a ďalšími medzinárodnými organizáciami.
4. Tam, kde je to vhodné, by sa mal každý členský štát usilovať integrovať prevenciu a odstraňovanie všetkých foriem násilia na deťoch do programov rozvojovej pomoci poskytovaných v prospech tretích krajín.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Dodatok 2 k odporúčaniu CM/Rec(2009)10

Slovník pojmov

Najlepšie záujmy dieťaťa: To, že najlepšie záujmy dieťaťa musia byť prvoradé pri všetkých aktivitách týkajúcich sa detí je koncept, ktorý je uvedený v článku 3 UNCRC. Tento koncept vyčnieva ako jedna zo všeobecných zásad UNCRC spoločne s článkami 2, 6 a 12 a nadobúda mimoriadny význam v situáciách, na ktoré sa nevzťahujú iné, konkrétnejšie ustanovenia dohovoru. Článok 3(1) zdôrazňuje, že vlády a verejné a súkromné orgány musia zistiť dopad svojich aktivít na deti, s cieľom zabezpečiť, aby boli najlepšie záujmy dieťaťa prvoradé, s patričnou prioritou prisúdenou deťom a budovaniu spoločností, ktoré sú priaznivo naklonené deťom. Článok 3(2) načrtáva aktívnu celkovú povinnosť štátov za všetkých okolností poskytovať potrebnú ochranu a starostlivosť o pohodu dieťaťa a pritom rešpektovať práva a povinnosti rodičov. Článok 3(3) vyžaduje, aby „príslušné orgány“ stanovili štandardy pre všetky inštitúcie, služby a zariadenia pre deti a aby štát zabezpečil dodržiavanie týchto štandardov („Implementačná príručka k Dohovoru o právach dieťaťa“ UNICEF, 2002).

Šikanovanie je akt opakovaného agresívneho správania s cieľom úmyselne fyzicky alebo psychicky ublížiť inej osobe. Šikanovanie je charakterizované jednotlivcom, ktorý sa správa určitým spôsobom, aby získal moc nad inou osobou (Besag V., *Bullies and Victims in Schools (Šikanovatelia a obeť v školách)*, 1989). Správanie môže zahŕňať nadávanie, verbálne alebo písomne urážanie, vylúčenie z aktivít, vylúčenie zo sociálnych situácií, fyzické týranie alebo nátlak (Whitted K.S. and Dupper D.R., *Best Practices for Preventing or Reducing Bullying in Schools (Najlepšie postupy na prevenciu a obmedzenie šikanovania v školách)*. Children and Schools (*Deti a školy*), Vol. 27, č. 3, júl 2005). Šikanovatelia sa takto môžu správať preto, aby boli vnímaní ako populárni alebo drsní alebo aby si získali pozornosť. Môžu šikanovať zo žiarlivosti alebo preto, že sú sami šikanovaní (Crothers L.M. and Levinson E.M., *Assessment of Bullying: A review of methods and instruments (Hodnotenie šikanovania: Prehľad metód a nástrojov)*, Journal of Counselling and Development, 84(4), 2004).

Využívanie detí: Pojem využívanie zahŕňa minimálne využívanie prostitúcie iných alebo iné formy sexuálneho vykorisťovania, nútenú prácu alebo služby, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu, nevoľníctvo alebo odobratie orgánov (článok 3 Protokolu OSN na prevenciu, potláčanie a potrestanie obchodovania s ľuďmi, najmä ženami a deťmi doplňujúceho Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu).

Detská pornografia znamená akýkoľvek materiál, ktorý vizuálne zobrazuje dieťa zapojené do skutočného alebo simulovaného jednoznačne sexuálneho konania alebo každé zobrazenie pohlavných orgánov dieťaťa primárne určené na sexuálne účely. Trestné činy súvisiace s detskou pornografiou zahŕňajú nasledovné úmyselné konanie, ak je spáchané bez oprávnenia: a) produkcia detskej pornografie, b) ponúkание alebo sprístupnenie detskej pornografie, c) distribúcia alebo vysielaťie detskej pornografie, d) obstaranie detskej pornografie pre seba alebo pre inú osobu, e) vlastníctvo detskej pornografie, a f) vedomé získavanie prístupu k detskej pornografii prostredníctvom informačných a komunikačných technológií (článok 20, Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201; pozri tiež Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii).

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Detská prostitúcia znamená využívanie dieťaťa na sexuálne aktivity, pri ktorých je poskytnutá alebo prisľúbená peňažná alebo iná forma odmeny alebo protiplnenia bez ohľadu na to, či táto platba, prisľub alebo protiplnenie boli poskytnuté dieťaťu alebo tretej osobe. Trestné činy súvisiace s detskou prostitúciou zahŕňajú nasledovné úmyselné konanie: a) navádzanie dieťaťa na prostitúciu alebo zapríčinenie účasti dieťaťa na prostitúcii, b) nútenie dieťaťa k prostitúcii alebo profitovanie z dieťaťa, alebo iné využívanie dieťaťa na takéto účely, c) využívanie detskej prostitúcie (článok 19, Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201; pozri tiež Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii).

Obchodovanie s deťmi znamená zlákanie, prepravu, odovzdanie, poskytnutie prístrešia alebo prijatie dieťaťa pre účel jeho využívania, aj v prípade, ak uvedené nezahŕňa žiadny z prostriedkov ustanovených v pododseku (a) tohto článku (hrozba alebo použitie násilia alebo iných foriem donucovania, únosu, podvodu, klamstva, zneužitia moci alebo zraniteľného postavenia, alebo odovzdávania či prijímania platieb alebo výhod na dosiahnutie súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou). Článok 3 Protokolu na prevenciu, potlačanie a potrestanie obchodovania s ľuďmi, najmä ženami a deťmi dopĺňujúceho Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. (Pozri tiež definíciu obchodovania nižšie).

Telesné trestanie je forma násilia definovaná ako akýkoľvek trest, pri ktorom sa použije fyzická sila a ktorého cieľom je spôsobiť určitý, akokoľvek mierny, stupeň bolesti alebo nepríjemného pocitu dieťaťu (pre podrobnú definíciu pozri Výbor pre práva dieťaťa, všeobecná pripomienka č. 8, odsek 11).

Korumpovanie morálky detí znamená úmyselne zapríčiniť, pre sexuálne účely, aby dieťa, ktoré nedosiahlo štátom stanovený zákonný vek spôsobilosti dať súhlas k pohlavnému styku, bolo svedkom sexuálneho zneužívania alebo sexuálnych aktivít, aj bez toho, aby sa uvedeného muselo zúčastňovať (článok 22, Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201).

Škodlivé tradičné praktiky: Každé sociálne zoskupenie na svete má špecifické tradičné kultúrne praktiky a presvedčenia, z ktorých sú niektoré prospešné pre všetkých členov, zatiaľ čo iné sú škodlivé pre konkrétnu skupinu, ako sú napríklad ženy. Medzi škodlivé tradičné praktiky patrí mrzačenie ženských pohlavných orgánov, skoré manželstvá, vraždy ženských novorodencov, zabitia v mene cti, skoré tehotenstvo, atď. (pozri informačný prehľad č. 23, Škodlivé tradičné praktiky s dopadom na zdravie žien a detí, www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet23en.pdf).

Zastrašovanie: Zastrasovanie znamená skupinové šikanovanie. Je to spoliehanie sa proti niekomu pomocou taktiky šírenia fám, narážok, diskreditácie, izolácie, zastrašovania a predovšetkým snaha robiť uvedené tak, aby to vyzeralo, že zodpovedná je cieľená osoba. Ako je to typické pre mnohé násilnícke situácie, páchatelia tvrdia, že obeť „si to zaslúžila“ (Elliot G.P. School Mobbing and Emotional Abuse (*Zastrasovanie a emocionálne týranie v školách*), www.selfgrowth.com/articles/Elliott9.html).

Monitorovanie znamená aktivity orgánov na zabezpečenie dodržiavania právnych predpisov, ktoré sa týkajú dobrej kvality života dieťaťa. Pozostáva z nasledujúcich troch rôznych prvkov: a) ústredné orgány prijímajúce zákony a nariadenia, b) obecná úroveň a inštitúcie starostlivosti o deti poskytujúce služby, a c) nezávislý orgán monitorujúci plnenie na miestnej úrovni. Monitorovanie sa môže vykonávať buď vo forme ohlásených alebo neohlásených inšpekcií alebo vo forme auditov systému riadenia. Ustanovenie štandardizovaného národného režimu monitorovania uľahčuje zber štatistík o kvalite života detí v krajine a pomáha pri prijímaní rozhodnutí vlády.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Zanedbanie znamená nenapĺňanie fyzických a emocionálnych potrieb dieťaťa zo strany rodičov alebo opatrovateľov, aj keď na to majú prostriedky, vedomosti a prístup k potrebným službám; alebo nechránenie dieťaťa pred vystavením nebezpečenstvu (Svetová správa o násilí na deťoch, Svetová zdravotnícka organizácia, Ženeva, 2002).

Účasť dieťaťa na pornografickom predstavení: Trestné činy súvisiace s účasťou dieťaťa na pornografickom predstavení zahŕňajú nasledovné úmyselné konanie: a) zlákanie dieťaťa k účasti na pornografických predstaveniach alebo spôsobenie jeho účasti na takých predstaveniach, b) donútenie dieťaťa k účasti na pornografických predstaveniach alebo profitovanie z dieťaťa zúčastňujúceho sa na pornografických predstaveniach alebo iné vykorisťovanie tohto dieťaťa, c) vedomé návštevy pornografických predstavení, na ktorých sa zúčastňujú deti (článok 21, Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201).

Psychické násilie znamená urážky, nadávanie, ignorovanie, izoláciu, odmietanie, vyhrážky, manipuláciu, emocionálnu ľahostajnosť a zľahčovanie, priznanie sa domácejmu násiliu a iné správanie, ktoré môže byť škodlivé pre psychický vývoj a pohodu dieťaťa (Svetová správa generálneho tajomníka OSN o násilí páchanom na deťoch).

Sexuálna turistika znamená zájazdy organizované zvnútra sektora turistického ruchu alebo zvonku tohto sektora, avšak s využitím jeho štruktúr a sietí, ktorých prvoradým účelom je realizácia komerčného sexuálneho vzťahu medzi turistom a obyvateľmi v cieľovej lokalite (Svetová organizácia cestovného ruchu (UNWTO), Prehlásenie o prevencii organizovanej sexuálnej turistiky, 1995).

Sexuálne zneužívanie: Trestné činy súvisiace so sexuálnym zneužívaním detí zahŕňajú nasledovné úmyselné konanie: a) zapojenie sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom, ktoré ešte nedosiahlo vek, v ktorom je podľa príslušného vnútroštátneho práva spôsobilé dať súhlas k sexuálnym aktivitám (nevzťahuje sa na sexuálne aktivity maloletých vykonávané so vzájomným súhlasom), a b) zapojenie sa do sexuálnych aktivít s dieťaťom, keď sa použije donucovanie, sila alebo hrozby; alebo zneužitie uznaného postavenia, ktoré vyplýva z dôvery, autority alebo vplyvu na dieťa vrátane v rámci rodiny; alebo zneužitie zvlášť zraniteľného postavenia dieťaťa, najmä v dôsledku duševného alebo telesného postihnutia alebo závislosti dieťaťa (článok 18, Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201).

Predaj detí znamená akýkoľvek akt alebo transakciu, prostredníctvom ktorej akákoľvek osoba alebo skupina osôb odovzdá dieťa inej osobe za odmenu alebo akékoľvek iné protiplnenie (článok 2 Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii).

Kontaktovanie detí na účely ich sexuálneho zneužitia: Trestné činy súvisiace s kontaktovaním detí na účely ich sexuálneho zneužitia zahŕňajú úmyselný návrh dospelšej osoby, uskutočnený pomocou informačných a komunikačných technológií, na stretnutie s dieťaťom, ktoré nedosiahlo štátom stanovený zákonný vek spôsobilosti dať súhlas k sexuálnym aktivitám, pre účel zapojenia sa do sexuálnych aktivít s takým dieťaťom alebo produkcie detskej pornografie, ak po tomto návrhu nasledovali faktické činy vedúce k takémuto stretnutiu (článok 23 Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201).

Obchodovanie s ľuďmi znamená zlákanie, prepravu, presun, ukrývanie alebo prevzatie osôb na účely vykorisťovania, a to prostredníctvom hrozby alebo použitia násillia alebo iných foriem

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

donucovania, únosu, podvodu, klamstva, zneužitia moci alebo zraniteľného postavenia, alebo odovzdávanie či prijímanie platieb alebo výhod na dosiahnutie súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou. „Vykorišťovanie“ zahŕňa minimálne využívanie prostitúcie iných alebo iných foriem sexuálneho vykorisťovania, nútenú prácu alebo služby, otroctvo alebo jemu podobné praktiky, nevoľníctvo alebo odobratie orgánov . Súhlas obete „obchodovania s ľuďmi“ so zamýšľaným vykorisťovaním je nepodstatný, ak boli použité ktorékoľvek z prostriedkov uvedených vyššie. Zlákanie, preprava, presun, ukrývanie alebo prevzatie dieťaťa na účel využívania sa považuje za „obchodovanie s ľuďmi“ aj v prípade, ak nezahŕňa žiadne z prostriedkov uvedených vyššie (článok 4, Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, CETS č. 197).

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Dodatok 3 k odporúčaniu CM/Rec(2009)10

Medzinárodné texty zamerané na zaistenie práv dieťaťa a ochranu detí pred násilím

Zmluvy OSN

- Dohovor o právach dieťaťa, rezolúcia VZ 44/25, príloha, 44 UN GAOR doplň. (č. 49) v 167, dok. OSN A/44/49 (1989), ktorý nadobudol účinnosť dňa 2. septembra 1990
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, rezolúcia VZ 54/263, príloha I, 54 UN GAOR doplň. (č. 49) v 7, dok. OSN A/54/49, Vol. III (2000), ktorý nadobudol účinnosť dňa 12. februára 2002
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii, rezolúcia VZ 54/263, príloha II, 54 UN GAOR doplň. (č. 49) v 6, dok. OSN A/54/49, Vol. III (2000), ktorý nadobudol účinnosť dňa 18. januára 2002
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, prijatý a otvorený na podpis, ratifikáciu a pristúpenie na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 2200A (XXI) zo 16. decembra 1966, ktorý vstúpil do platnosti dňa 23. marca 1976, v súlade s článkom 49
- Medzinárodný pakt o sociálnych a hospodárskych právach, prijatý a otvorený na podpis, ratifikáciu a pristúpenie na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 2200A (XXI) zo 16. decembra 1966, ktorý vstúpil do platnosti dňa 3. januára 1976, v súlade s článkom 27
- Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, prijatý a otvorený na podpis, ratifikáciu a pristúpenie na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 39/46 z 10. decembra 1984, ktorý vstúpil do platnosti dňa 26. júna 1987, v súlade s článkom 27.1
- Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, prijatý na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 2106 z 21. decembra 1965, ktorý vstúpil do platnosti dňa 4. januára 1969, v súlade s článkom 19
- Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov, prijatý na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 45/158 dňa 18. decembra 1990
- Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, New York, 18. decembra 1979. Prijatý Valným zhromaždením OSN. Nadobudol účinnosť ako medzinárodná dohoda dňa 3. septembra 1981
- Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, prijatý na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 61/106 z 13. decembra 2006, ktorý nadobudol účinnosť v máji 2008

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

- Dohovor o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce (MOP č. 182), 38 MOP 1207 (1999), ktorý nadobudol účinnosť dňa 19. novembra 2000
- Dohovor o minimálnom veku na prijatie do zamestnania (MOP 138) prijatý 26. júna 1973, ktorý nadobudol účinnosť dňa 19. júna 1976
- Protokol OSN na prevenciu, potlačanie a potrestanie obchodovania s ľuďmi, najmä ženami a deťmi, ktorým sa dopĺňa Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, prijatý a otvorený na podpis, ratifikáciu a pristúpenie na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 55/25 z 15. novembra 2000.

Zmluvy Rady Európy

- Dohovor na ochranu ľudských práv a základných slobôd (ETS č. 5, 1950/1953)
- Európska sociálna charta (ETS č. 35, 1961/1965)
- Európska sociálna charta (revidovaná) (ETS č. 163, 1996/1999)
- Európsky dohovor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ETS č. 126, 1987/1989)
- Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (CETS č. 201: 2007/...)
- Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (CETS č. 197, 2005/2008)
- Dohovor o kontakte s deťmi (ETS č. 192, 2003/2005)
- Dohovor o počítačovej kriminalite (ETS č. 185, 2001/2004)
- Dodatokový protokol k Dohovoru o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracúvaní osobných údajov o dozorných orgánoch a cezhraničných tokoch údajov (ETS č. 181, 2001/2004)
- Európsky dohovor o výkone práv detí (ETS č. 160, 1996/2000)
- Dohovor o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracúvaní osobných údajov (ETS č. 108, 1981/1985)
- Európsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a o obnove starostlivosti o deti (ETS č. 105, 1980/1983)
- Európsky dohovor o adopcii detí (ETS č. 58, 1967/1968)
- Európsky dohovor o adopcii detí (revidovaný) (CETS č. 202, 2008/...)

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Haagska konferencia medzinárodného súkromného práva

- Haagsky dohovor z roku 1980 o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (uzatvorený 25. októbra 1980 a účinný od 1. decembra 1983)
- Haagsky dohovor o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní, vynucovaní a spolupráci vzhľadom na rodičovskú zodpovednosť a opatreniach na ochranu detí (uzatvorený 19. októbra 1996 a účinný od 1. januára 2002)
- Haagsky dohovor o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach (uzatvorený 29. mája 1993 a účinný od 1. mája 1995)
- Haagsky dohovor o rozhodnom práve pre vyživovaciu povinnosť voči deťom (uzatvorený 24. októbra 1956 a účinný od 1. januára 1962)
- Haagsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí o vyživovacej povinnosti k deťom (uzatvorený 15. apríla 1958 a účinný od 1. januára 1962)

Odporúčania Výboru ministrov Rady Európy

- Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2009)5 o opatreniach na ochranu detí pred škodlivým obsahom a správaním a na podporu ich aktívnej účasti v novom informačnom a komunikačnom prostredí
- Odporúčanie CM/Rec(2008)11 o Európskych pravidlách pre mladistvých páchatel'ov podliehajúcich postihom alebo opatreniam
- Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2008)6 o opatreniach na podporu rešpektovania slobody prejavu a informácií vzhľadom na internetové filtre
- Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2008)4 o posilnení integrácie detí migrantov a detí prisťahovaleckého pôvodu
- Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2007)13 o presadzovaní rodového hľadiska vo vzdelávaní
- Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2007)9 o projektoch LIFE pre opustených maloletých prisťahovalcov
- Odporúčanie Rec(2006)19 o politike na podporu pozitívneho rodičovstva
- Odporúčanie Rec(2006)12 o posilnení postavenia detí v novom informačnom a komunikačnom prostredí

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

- Odporúčanie Rec(2006)5 o Akčnom pláne Rady Európy na podporu práv a plnej účasti osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti: zlepšenie kvality života pre ľudí so zdravotným postihnutím v Európe 2006-2015
- Odporúčanie Rec(2006)2 o Európskych väzenských pravidlách
- Odporúčanie Rec(2006)1 o úlohe národných rád mládeže pri rozvoji politiky týkajúcej sa mládeže
- Odporúčanie Rec(2005)5 o právach detí žijúcich v zariadeniach náhradnej starostlivosti
- Odporúčanie Rec(2004)13 o účasti mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote
- Odporúčanie Rec(2003)20 týkajúce sa nových spôsobov riešenia kriminality mladistvých a úlohy justície mladistvých
- Odporúčanie Rec(2002)12 o výchove k demokratickému občianstvu
- Odporúčanie Rec(2002)8 o dennej starostlivosti o deti
- Odporúčanie Rec(2002)5 o ochrane žien pred násilím
- Odporúčanie Rec(2001)16 o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním
- Odporúčanie Rec(2001)10 o Európskom kódexe policajnej etiky
- Odporúčanie Rec(2001)8 o samoregulácii týkajúcej sa kybernetického obsahu
- Odporúčanie Rec(2000)11 o boji proti obchodovaniu s ľuďmi na účely pohlavného zneužívania
- Odporúčanie č. R (98) 8 o účasti detí na rodinnom a spoločenskom živote
- Odporúčanie č. R (97) 19 o zobrazovaní násilia v elektronických médiách
- Odporúčanie č. R (97) 13 o zastrašovaní svedkov a o právach na obhajobu
- Odporúčanie č. R (94) 14 o súdržných a integrovaných rodinných politikách
- Odporúčanie č. R (93) 2 o zdravotno-sociálnych aspektoch zneužívania detí
- Odporúčanie č. R (91) 11 o sexuálnom vykorisťovaní, pornografii a prostitúcii a obchodovaní s deťmi a mladými dospelými
- Odporúčanie č. R (91) 9 o núdzových opatreniach v rodinných záležitostiach
- Odporúčanie č. R (90) 2 o sociálnych opatreniach týkajúcich sa násilia v rámci rodiny
- Odporúčanie č. R (87) 6 o pestúnskych rodinách
- Odporúčanie č. R (85) 4 o násilí v rodine
- Odporúčanie Rec(79)17 o ochrane detí pred zlým zaobchádzaním

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Uznesenie Výboru ministrov Rady Európy

- Uznesenie ResAP(2005)1 o ochrane dospelých a detí so zdravotným postihnutím pred zneužívaním

Odporúčania Parlamentného zhromaždenia Rady Európy (1987-2009)

- Odporúčanie 1861 (2009) o vraždách žien
- Odporúčanie 1854 (2009) o prístupe k právam pre ľudí so zdravotným postihnutím a ich úplnej a aktívnej účasti v spoločnosti
- Odporúčanie 1849 (2008) o podpore kultúry demokracie a ľudských práv prostredníctvom vzdelávania učiteľov
- Odporúčanie 1828 (2008) o miznutí novorodencov na účel nezákonnej adopcie v Európe
- Odporúčanie 1815 (2007) o prostitúcii – aký postoj zaujať?
- Odporúčanie 1778 (2007) o detských obetiach: likvidácia všetkých foriem násillia, vykorisťovania a zneužívania
- Odporúčanie 1703 (2005) o ochrane a pomoci pre deti odlúčené od rodičov, ktoré žiadajú o azyl
- Odporúčanie 1698 (2005) o právach detí v zariadeniach náhradnej starostlivosti: reakcia na odporúčanie Parlamentného zhromaždenia 1601 (2003)
- Odporúčanie 1666 (2004) o celoeurópskom zákaze telesného trestania detí
- Odporúčanie 1596 (2003) o situácii mladých migrantov v Európe
- Odporúčanie 1632 (2003) o tínedžeroch v núdzi: prístup k problémom s mládežou založený na sociálnych a zdravotných aspektoch
- Odporúčanie 1601 (2003) o zlepšení osudu opustených detí v zariadeniach náhradnej starostlivosti
- Odporúčanie 1561 (2002) o sociálnych opatreniach pre deti vojny v juhovýchodnej Európe
- Odporúčanie 1555 (2002) o obraze žien v médiách
- Odporúčanie 1551 (2002) o budovaní spoločnosti 21. storočia s deťmi a pre deti: reakcia na Európsku stratégiu pre deti (odporúčanie 1286 (1996))

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

- Odporúčanie 1545 (2002) o kampani proti obchodovaniu so ženami
- Odporúčanie 1532 (2001) o dynamickej sociálnej politike pre deti a adolescentov v mestách
- Odporúčanie 1526 (2001) o kampani proti obchodovaniu s maloletými na zastavenie východoeurópskej trasy: príklad Moldavska
- Odporúčanie 1523 (2001) o domácom otroctve
- Odporúčanie 1501 (2001) o zodpovednostiach rodičov a učiteľov pri vzdelávaní detí
- Odporúčanie 1466 (2000) o mediálnom vzdelávaní
- Odporúčanie 1460 (2000) o ustanovení európskeho ombudsmana pre deti
- Odporúčanie 1459 (2000): Akčný plán pre deti z Kosova
- Odporúčanie 1449 (2000) o ilegálnej migrácii z juhu stredomorskej oblasti do Európy
- Odporúčanie 1443 (2000) o medzinárodnej adopcii: rešpektovanie práv detí
- Odporúčanie 1398 (1999) o situácii detí v Albánsku
- Odporúčanie 1371 (1998) o zneužívaní a zanedbávaní detí
- Odporúčanie 1336 (1997) o boji proti využívaniu detskej práce ako prvoradej záležitosti
- Odporúčanie 1286 (1996) o Európskej stratégii pre deti
- Odporúčanie 1121 (1990) o právach detí
- Odporúčanie 1065 (1987) o obchode s deťmi a iných formách využívania detí

Rezolúcie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy (1996-2009)

- Rezolúcia 1654 (2009) o vraždách žien
- Rezolúcia 1624 (2008) o predchádzaní prvej forme násillia na deťoch: opustenie po narodení
- Rezolúcia 1587 (2007) o situácii detí žijúcich v zónach po ukončení konfliktu na Balkáne
- Rezolúcia 1579 (2007) o prostitúcii – aký postoj zaujať?
- Rezolúcia 1530 (2007) o detských obetiach: likvidácia všetkých foriem násillia, vykorisťovania a zneužívania

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

- Rezolúcia 1337 (2003) o migrácii spojenej s obchodovaním so ženami a prostitúciou
- Rezolúcia 1307 (2002) o sexuálnom vykorisťovaní detí: nulová tolerancia
- Rezolúcia 1291 (2002) o medzinárodných únosoch detí jedným z rodičov
- Rezolúcia 1247 (2001) o mrzačení ženských pohlavných orgánov
- Rezolúcia 1215 (2000) o kampani proti službe detských vojakov v armáde a ich účasti na ozbrojených konfliktoch
- Rezolúcia 1212 (2000) o znásilňovaní počas ozbrojených konfliktov
- Odporúčanie 1099 (1996) o sexuálnom vykorisťovaní detí

Odporúčania Kongresu miestnych a regionálnych samospráv Rady Európy

- Odporúčanie 253 (2008) o sociálnej reintegrácii detí žijúcich a/alebo pracujúcich na ulici
- Odporúčanie 242 (2008) o integrácii a účasti mladých ľudí na miestnej a regionálnej úrovni
- Odporúčanie 241 (2008) „Dieťa v meste“
- Odporúčanie 135 (2003) o miestnom partnerstve na prevenciu a boj proti násiliu v škole
- Odporúčanie 53 (1999) o politikách pre odkázané deti/adolescentov a rodiny

Iné dokumenty Rady Európy

- Usmernenia Rady Európy na pomoc poskytovateľom internetových služieb pri ich praktickom pochopení a dodržiavaní kľúčových ľudských práv a základných slobôd v informačnej spoločnosti (2008)
- Usmernenia Rady Európy na pomoc poskytovateľom on-line hier pri ich praktickom pochopení a dodržiavaní ľudských práv a základných slobôd v informačnej spoločnosti (2008)

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

- Deklarácia Výboru ministrov Rady Európy o ochrane dôstojnosti, bezpečnosti a súkromia detí na Internete (6. februára 2008)
- Odporúčania a usmernenia na podporu života v komunite pre deti so zdravotným postihnutím a odstránenie ústavnej starostlivosti, a tiež na pomoc rodinám pri domácej starostlivosti o postihnuté deti, Rada Európy (2008)
- Brown H., Safeguarding adults and children with disabilities against abuse (*Ochrana dospelých a detí so zdravotným postihnutím pred zneužívaním*), Council of Europe Publishing, Štrasburg (2003), ISBN 92-871-4919-4.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Dodatok 4 k odporúčaniu CM/Rec(2009)10

Iné aktivity a publikácie

Medzinárodné deklarácie/Akčné programy/Usmernenia

- Pakt z Ria de Janeiro na predchádzanie a zastavenie sexuálneho vykorisťovania detí a adolescentov, Tretí svetový kongres proti sexuálnemu vykorisťovaniu detí a adolescentov, Rio de Janeiro, 25.-28. novembra 2008
- „Násilie páchané na deťoch“, štúdia generálneho tajomníka OSN, 29. augusta 2006
- „Zastavme násilie na deťoch. Konajme teraz!“, správa z regionálnych konzultácií pre štúdiu OSN o násilí páchanom na deťoch, 5.-7. júla 2005 Ľubľana, Slovinsko
- Yokohamský globálny záväzok prijatý na Druhom svetovom kongrese proti komerčnému využívaniu detí, Yokohama, Japonsko, 17.-20. decembra 2001
- Deklarácia a akčný program prijatý na Prvom svetovom kongrese proti komerčnému využívaniu detí, Štokholm, Švédsko, 27.-31. augusta 1996
- Varšavská deklarácia a akčný plán prijatý na Treťom summite hláv štátov a vlád Rady Európy, Varšava, 16.-17. mája 2005
- Záverečná deklarácia a akčný plán prijatý na Druhom summite hláv štátov a vlád Rady Európy, Štrasburg, 10.-11. októbra 1997
- Záväzok a akčný plán prijatý účastníkmi z Európy a Strednej Ázie na konferencii o „Ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním“, Budapešť, 20.-21. novembra 2001
- Pravidlá OSN na ochranu mladistvých zbavených slobody, 1990
- Minimálne pravidlá OSN pre neväzobné opatrenia (Tokijské pravidlá, 1990)
- Minimálne štandardné pravidlá OSN pre výkon spravodlivosti voči mladistvým (Pekingské pravidlá, 1985)
- „Svet vhodný pre deti“, výsledný dokument Valného zhromaždenia OSN prijatý 10. mája 2002.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Iné publikácie

- Besag V., Bullies and Victims in Schools (*Šikanovatelia a obeť v školách*), 1989
- Crothers L.M. and Levinson E.M., Assessment of Bullying: A review of methods and instruments (*Hodnotenie šikanovania: Prehľad metód a nástrojov*), Journal of Counselling and Development, 84(4), 2004
- Whitted K.S. and Dupper D.R., Best Practices for Preventing or Reducing Bullying in Schools (*Najlepšie postupy na prevenciu a obmedzenie šikanovania v školách*). Children and Schools (*Deti a školy*), Vol. 27, č. 3, júl 2005.

Integrovaná stratégia proti násiliu

Rada Európy

Rada Európy

Rada Európy je medzinárodná organizácia založená v roku 1949, ktorá má v súčasnosti 47 členských štátov. Jej úlohou je presadzovanie ľudských práv, demokracie a princípov právneho štátu. Ustanovuje spoločné demokratické princípy založené na Európskom dohovore o ľudských právach a ďalších dohovoroch a odporúčaníach na ochranu osôb, čo samozrejme zahŕňa aj 150 miliónov európskych detí.

„Budovanie Európy pre deti a s deťmi“

Rada Európy
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int

© Rada Európy – Ilustrácia: Eric Puybaret